

ORTAÖĞRETİM MÜZİK DERSİNDE ŞARKI SÖYLEMEYE YÖNELİK
TUTUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Merve Doğan

YÜKSEK LİSANS TEZİ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MAYIS, 2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 ay sonradan tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Merve

Soyadı : Doğan

Bölümü : Müzik Eğitimi

İmza :

Teslim Tarihi : .../.../2024

TEZİN

Türkçe Adı: Ortaöğretim Müzik Dersinde Şarkı Söylemeye Yönelik Tutum Ölçeği
Geliştirme Çalışması

İngilizce Adı: Development of Attitude Scale for Singing in Secondary School
Music Lesson

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Merve Doğan

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Merve Doğan tarafından hazırlanan “Ortaöğretim Müzik Dersinde Şarkı Söylemeye Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Ferda Gürkan Öztürk

(Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi) .....

Başkan: Prof. Ülkü Özgür

(Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi) .....

Üye: Dr. Öğrt. Üyesi Kaan Yüksel

(Sahne Sanatları Bölümü, Opera Ana Sanat Dalı, Başkent Üniversitesi).....

Tez Savunma Tarihi: .../.../2024

Bu tezin, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü .....

İTHAF

Sevgili Eşim Yusuf ile Canım Kızım İpek'e

TEŞEKKÜR

Öncelikle kız çocuğu olarak eğitim almamı, hala öğrenebilmemi, öğretmen olmamı sağlayan Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Öğrenmeyi çok seven bir öğretmen olarak ne kadar öğrenirsem öğrencilerime de o kadar faydalı olabileceğim düşüncesi ile çalıştım. Bu nedenle her gün kendimi daha fazla geliştirmek için çalışmaya söz verdim. Öğrendikçe daha nitelikli öğretebilmeyi amaçladım.

Eğitim sürecinde her an ulaşabildiğim, yapamayacağımı düşündüğümde bile yanımda olan, desteklerini bir an olsun esirgemeyen, sonsuz bilgisi ve sıcak yüreğiyle öğreten yol göstericim, öğrencisi olmaktan onur duyduğum danışmanım Prof. Dr. Ferda Gürkan Öztürk'e çok teşekkür ederim.

Beni büyüten, bugünlere getiren, eğitim hayatım boyunca her zaman yanımda olan annem ve babam, ilk öğretmenlerim, Ayla Kahraman ve Kerim Kahraman'a çok teşekkür ederim.

Desteği ve inancı için, hayat arkadaşım, eşim Yusuf Doğan'a ve henüz dört yaşında olup farkında olmadan gülüşüyle, varlığıyla motive eden, güç veren kızım İpek Doğan'a çok teşekkür ederim.

Merve Doğan

ORTAÖĞRETİM MÜZİK DERSİNDE ŞARKI SÖYLEMEYE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

(Yüksek Lisans Tezi)

Merve Doğan

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mayıs 2024

ÖZ

Bu araştırma ortaöğretim öğrencilerinin müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutumlarını ölçen likert tipi bir ölçek geliştirmek amacıyla yapılmıştır. Ölçek geliştirme aşamasında literatür taraması yapılarak, uzman görüşleri alınmış, tutum maddeleri hazırlanarak taslak ölçek oluşturulmuştur. Oluşturulan taslak ölçek pilot uygulama amacıyla 159 ortaöğretim öğrencisine uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlarla ve geçerli güvenilir değerleriyle 16 maddelik tutum ölçeğinin en son uygulaması yapılmıştır. Yapı geçerliği için faktör analizi, kapsam geçerliği için ise uzman görüşlerine başvurulmuştur. Ölçeğin çalışma grubu Ankara'nın Polatlı İlçesinde öğrenim gören lise öğrencilerinden oluşturulmuştur. Geliştirilen tutum ölçeği geçerlik ve güvenirlik analizleri için 484 öğrenciye uygulanmıştır. KMO test sonucunun 0,931 değeriyle örneklemin faktör analizi için uygun olduğu belirlenmiş, ölçeğin iki faktör altında toplandığı görülmüştür. Açımlayıcı faktör analizinden sonra doğrulayıcı faktör analizi için 193 öğrenciden oluşan farklı bir öğrenci grubuna ölçek uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda $\chi^2/df=1,938$ değeri 2'nin altında, AGFI, GFI, CFI ve IFI değerleri ise 0.80 üzerinde olduğu için yüksek derecede uyumlu bulunmuştur. RMSEA değerlerinin 0,070 olması ise modelin yeterli olduğunu göstermiştir. Ölçeğin KMO değeri 0,888 olarak bulunmuştur. Cronbach's Alfa ile güvenirlik katsayıları hesaplanmış, güvenirlik değerinin 0,901 çıkarak ölçeğin yüksek güvenirlikte olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler : Müzik eğitimi, şarkı söyleme, ortaöğretim öğrencileri, tutum
ölçeği.
Sayfa Adedi : xvii + 70
Danışman : Prof. Dr. Ferda GÜRGAN ÖZTÜRK

DEVELOPMENT OF ATTITUDE SCALE FOR SINGING IN SECONDARY SCHOOL MUSIC LESSON

(M.S. Thesis)

Merve Doğan

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

May 2024

ABSTRACT

This research was conducted with the aim of developing a Likert-type scale that measures the attitudes of high school students towards singing in music class. During the scale development phase, a literature review was carried out, expert opinions were obtained, attitude items were prepared and a draft scale was created. The created draft scale was applied to 159 secondary school students for pilot purposes. With the results obtained and valid reliable values, the latest application of the 16-item attitude scale was made. Factor analysis was used for structure validity and expert opinions for scope validity. The working group of the scale consists of high school students studying in Polatlı District of Ankara. The developed attitude scale was applied to 484 students for validity and reliability analyses. The KMO test result with a value of 0.931 was determined to be suitable for factor analysis of the sample. After the factor analysis, it was seen that the scale was collected under two factors. After the exploratory factor analysis, a scale was applied to a different group of students consisting of 193 students for confirmatory factor analysis. As a result of confirmatory factor analysis, the $\chi^2/df=1,938$ value was found to be below 2 and the AGFI, GFI, CFI and IFI values above 0.80 were found to be highly compatible. The RMSEA values of 0.070 showed that the model was sufficient. The KMO value of the scale is found to be 0.888. The reliability coefficients were calculated with Cronbach's Alpha and the reliability value of 0.901 indicates that the scale is highly reliable.

Keywords : Music education, secondary school students, attitude scale, singing.
Page Number : xvii + 70
Supervisor : Prof. Dr. Ferda GÜRGAN ÖZTÜRK

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
İTHAF	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR	xvii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Problem Cümlesi	4
1.2.1. Alt Problemler	5
1.3. Araştırmanın Amacı	5
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.5. Sayıtlılar	6
1.6. Sınırlılıklar	6

1.7. Tanımlar.....	6
BÖLÜM II.....	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Ortaöğretim Müzik Eğitimi	7
2.2. Ses Eğitimi ve Şarkı Söyleme	8
2.3. İnsan Davranışlarını Sınıflama	9
2.3.1. Duyuşsal Alan Davranışları	11
2.4. Ölçme ve Ölçek.....	12
2.5. Tutum	13
2.5.1. Tutumun Bileşenleri	14
2.5.1.1. Bilişsel Bileşen.....	14
2.5.1.2. Duyuşsal Bileşen	15
2.5.1.3. Davranışsal Bileşen.....	15
2.6. Tutumların Ölçülmesi.....	15
2.6.1. Tutum Ölçekleri	16
2.6.2. Likert Dereceleme Ölçeği	17
2.7. İlgili Araştırmalar	18
BÖLÜM III	25
YÖNTEM.....	25
3.1. Araştırma Modeli	25
3.2. Evren ve Örneklem	27
3.3. Veri Toplama Süreci	27
3.4. Veri Toplama Araçları	28
3.5. Verilerin Analizi	28
3.6. Ölçek Geliştirme Süreci	28
BÖLÜM IV	30

BULGULAR VE YORUM	30
4.1. Demografik Değişkenlerin ve Ölçek Sorularının Dağılımı.....	30
4.2. Ölçeğin Normallik Varsayımları	32
4.3. T testi ve Anova Test Bulguları.....	33
4.3.1. Cinsiyet Değişkeni ile Ölçek Arasında Yapılan Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	33
4.3.2. Okul Değişkeni ile Ölçek Arasında Yapılan ANOVA F Testi Sonuçları.....	34
4.3.3. Sınıf Değişkeni ile Ölçek Arasında Yapılan ANOVA F Testi Sonuçları.....	34
4.4. Geçerlikle İlgili Bulgular	35
4.4.1. Kapsam Geçerliliğiyle İlgili Bulgular	35
4.4.2. Yapı Geçerliliği ile İlgili Bulgular.....	37
4.4.3. Örneklemen Uygunluğunun Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Testi ile Ölçülmesi	37
4.4.4. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Bulguları	38
4.4.4.1. Faktörlerin Adlandırılması	43
4.4.5. Doğrulayıcı Faktör Analizi.....	43
4.5. Güvenirlikle İlgili Bulgular	47
4.5.1. Ölçek Güvenirliği	47
4.5.2. Madde Güvenirliği	48
4.5.3. Alt Boyutların Güvenirliği	48
BÖLÜM V	50
TARTIŞMA	50
5.1. Geliştirilen Ölçme Aracının Geçerliliğine Yönelik Bulgular	50
5.2. Geliştirilen Ölçme Aracının Güvenirliliğine Yönelik Bulgular	51
5.3. Demografik Değişkenlere Yönelik Bulgular	52
5.3.1. Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bulgular.....	52

5.3.2. Okul Değişkenine Yönelik Bulgular	53
5.3.3. Sınıf Değişkenine Yönelik Bulgular.....	53
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	54
6.1. Sonuçlar	54
6.2. Öneriler	55
KAYNAKLAR.....	56
EKLER.....	61
EK 1. Ölçek Maddelerinin Oluşum Sürecinde Yazılan Örnek Kompozisyon	62
EK 2. Ortaöğretim Müzik Öğretmenlerinin Şarkı Söylemeye Yönelik Tutum Ölçeği Taslak Formu- Uzman Görüşü Tutum Ölçeği Değerlendirme Formu	63
EK 3. Ortaöğretim Müzik Dersinde Şarkı Söylemeye Yönelik Geliştirilen Tutum Ölçeği	64

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 <i>M.E.B. Ortaöğretim Müzik Dersi 9. Sınıf Öğretim Programı</i>	3
Tablo 2 <i>M.E.B. Ortaöğretim Müzik Dersi 10. Sınıf Öğretim Programı</i>	3
Tablo 3 <i>M.E.B. Ortaöğretim Müzik Dersi 11. Sınıf Öğretim Programı</i>	4
Tablo 4 <i>M.E.B. Ortaöğretim Müzik Dersi 12. Sınıf Öğretim Programı</i>	4
Tablo 5 <i>Demografik Değişkenlerin Dağılımları</i>	30
Tablo 6 <i>Ölçek Sorularının Dağılımları</i>	31
Tablo 7 <i>Çarpıklık ve Basıklık Değer Tablosu</i>	33
Tablo 8 <i>Cinsiyet Değişkeni ile Ölçek Arasında Yapılan Bağımsız Örnekler T Testi Sonuçları</i>	33
Tablo 9 <i>Okul Değişkeni ile Ölçek Arasında Yapılan ANOVA F Testi Sonuçları</i>	34
Tablo 10 <i>Sınıf Değişkeni ile Ölçek Arasında Yapılan ANOVA F Testi Sonuçları</i>	34
Tablo 11 <i>Ortaöğretim Müzik Öğretmenlerinin Şarkı Söylemeye Yönelik Tutum Ölçeği Taslak Formu- Uzman Görüşü Tutum Ölçeği Değerlendirme Formu</i>	36
Tablo 12 <i>KMO Testi Sonuçları</i>	38
Tablo 13 <i>Ortak Varyans (Communalities) Tablosu</i>	39
Tablo 14 <i>Açıklanan Toplam Varyans (Total Variance Explained) Tablosu</i>	39
Tablo 15 <i>Ölçek Alt Boyutlarının Açıkladığı Toplam Varyans Açıklanan Toplam Varyans (Total Variance Explained) Tablosu</i>	40
Tablo 16 <i>Bileşen Matrisi (Component Matrix) Tablosu</i>	41
Tablo 17 <i>Desen Matrisi (Pattern Matrix) Tablosu</i>	41
Tablo 18 <i>Birinci Alt Boyuta Ait Madde ve Faktör Yükleri</i>	42

Tablo 19 <i>İkinci Alt Boyuta Ait Faktör Yükleri</i>	42
Tablo 20 <i>Bileşen Korelasyon Matrisi (Component Corelation Matrix) Tablosu</i>	42
Tablo 21 <i>Faktörlerin Adlandırılması</i>	43
Tablo 22 <i>Uyum İndeksleri</i>	45
Tablo 23 <i>Cronbach Alfa Değer Tablosu</i>	47
Tablo 24 <i>Güvenirlik Tablosu (Item-Total Statistics Tablosu)</i>	48
Tablo 25 <i>Birinci Alt Boyut Cronbach Alfa Güvenirlik Tablosu</i>	48
Tablo 26 <i>İkinci Alt Boyut Cronbach Alfa Güvenirlik Tablosu</i>	49

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Bilişsel davranışlar- Bloom taksonomisi	9
Şekil 2. Duyuşsal davranışlar- Bloom taksonomisi.....	10
Şekil 3. Devinişsel davranışlar- Bloom taksonomisi.....	10
Şekil 4. Yamaç grafiği (Scree Plot).....	40
Şekil 5. DFA Modeli	44

SİMGELER VE KISALTMALAR

AFA	Açımlayıcı Faktör Analizi
DFA	Doğrulayıcı Faktör Analizi
KMO	Kaiser Meyer Olkin Test
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bireyleri ve toplumları geliştirmede, biçimlendirmede ve değiştirmede en etkili olan süreç eğitimidir. Varış (1986), bireyin amaçları, bilgileri ve davranışları ile tavırları ve ahlak ölçülerinin eğitim yoluyla değiştiğini ifade etmiştir. Doğru verilen eğitim ile bireyin ruhsal, fiziksel, estetik yönden gelişmesi, bireyin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim alması eğitimin temel amaçları arasındadır. Bu nedenle, eğitim, bireye en etkili ve verimli yollardan kazandırılmalıdır. Eğitim bireylerin duygusal, sosyal ve zihinsel gelişim süreçlerine katkı sağlamaktadır. Eğitimin amacı, kişinin hayatı boyunca karşılaşılabileceği sorunlara yönelik çözüm bulabilmesi için ihtiyaç duyacağı çözümleri öğretmek ve topluma faydalı bireyler yetiştirmektir (Şahinel, 2003).

Sanat ve eğitim ilişkisine baktığımızda ise sanat hem gelişim sürecinin hem de değişim sürecinin etkin bir yardımcısı olabilmektedir. Çünkü sanat, duygu ve düşünce arasındaki iç içe ve karşılıklı birbirine geçmiş bağlantıları vurgulamaktadır. Eğitimin temel amaçlarından biri de insanın bu iki yönünün yani duygu ve düşüncelerinin uyumunun sağlanmasıdır. Örgün ve yaygın eğitimde sanat eğitime yer verildiğinde bu eğitimin tüm eğitim süreçlerini daha etkili kılacak bir güce sahip olduğu görülmektedir (San, 1979). Sanat, bilim ve teknoloji yanında bir denge unsuru olan varlığını sürdürürken, sanatın önemli bir kolu olan müzik ise bireyin fiziksel, ruhsal, zihinsel ve estetik yönlerden gelişmesine katkı sağlamakta, bunun sonucunda insan ilişkileri iyi, özgüvenli, kendini ifade edebilen, düşünen, yapıcı ve yaratıcı insan tipinin yetişmesinde etken olmaktadır (Ekici, 2012). Bu bağlamda sanat eğitiminin bir dalı olan müzik eğitiminin bireyin eğitimde, gelişiminde, kişiliğinin oluşmasında ve bunların sonucunda topluma faydalı bir birey olmasında etkili bir rol oynadığı söylenebilir. Öğrencilerin şarkı söylemeye yönelik tutumlarının ölçülmesi için ölçek geliştirilmesi, hem öğretmenin ölçeğin sonuçlarına göre

dersini nasıl işleyeceğine karar vermesi, hem de öğrencinin derse yönelik olumsuz düşüncesini olumluya dönüştürmesi, şarkı söylemeye yönelik daha olumlu görüşe sahip, daha istekli ve başarılı öğrenciler yetişmesini sağlayacaktır.

Türkiye’de müzik eğitimine bakıldığında amaca göre üçe ayrıldığını görülür. Bunlar genel müzik eğitimi, mesleki müzik eğitimi ve özengen yani amatör müzik eğitimidir (Uçan, 1997). Milli Eğitim Bakanlığı öğretim programlarında müzik eğitimi ilköğretim ve ortaöğretimde yer almaktadır. Genel eğitim sistemine baktığımızda ortaöğretim döneminin öğrencinin sağlıklı bir gelişim göstermesinde etkili olduğunu görmekteyiz. Ortaöğretim döneminin zenginleştirici, hazırlayıcı ve yönlendirici işlevi açısından genel müzik eğitimi süreci bu dönemde kendine özel yapısı, yöntem ve teknikleri ile bireyde sağlamayı amaçladığı hedeflerle ayrı bir öneme sahiptir (Varış ve Cesur, 2012).

Türkiye’de ortaöğretim müzik dersleri, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca 13/01/2018 tarihinde kabul edilen ortaöğretim müzik dersi öğretim programına göre uygulanmaktadır. Ortaöğretimde verilen müzik eğitimi müziği anlama, ifade etme ve değerlendirme becerilerini elde etmeyi hedeflemektedir. Bu anlamda öğrencilerin sanatsal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Müzik dersi öğretim programı incelendiğinde programda her sınıf düzeyinde dört öğrenme alanının yer aldığı görülmektedir. Bunlar, dinleme-söyleme, müziksel algı ve bilgilendirme, müziksel yaratıcılık ve müzik kültürüdür (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Dinleme söyleme, müziği dinleyip anlama, söyleyerek ifade etme becerisini hedefleyen bir öğrenme alanıdır. Müzikal algı ve bilgilendirme, müzikle ilgili konularda bilgi edinmeyi hedefler. Derslerde öğrencilere çeşitli dönemlere ait besteciler ve çalgılarla ilgili bilgi verilir. Müziksel Yaratıcılık öğrenme alanında öğrencilerin bir müziğe ritim eşliği oluşturma, kendi müziklerini yaratma gibi becerilerinin geliştirilmesi hedeflenir. Müzik kültürü öğrenme alanında ise müziğin gelişimsel süreci, tarihi, toplum üzerindeki etkisi vb. konuların anlaşılması hedeflenmektedir. Şarkı söyleme, Dinleme- Söyleme öğrenme alanına dahildir ve öğretim programının yüzde ellilik bir kısmını kapsamaktadır.

Tutumlarla ilgili birbirleri ile ilişkili çok sayıda tanım bulunmaktadır. Bir ekol olan Thurstone’un tanımında tutum, bir objeye karşı pozitif veya negatif duygunun yoğunluğu olarak anlatılmaktadır. Diğer bir ekol olan Wagner’in tanımına göre ise kişinin bir objeye karşı davranışta bulunmak, sırasıyla değerlendirmesi, bilgisi ve eğilimine uygun olan duyuşsal, bilişsel ve davranışsal öğelerinin birleşimidir (Tekindal, 2015). Bu tanımlardan yola çıkarak eğitim sürecinde öğrencinin verilen eğitime karşı tutumunun, derse,

öğretilmek istenen konuya karşı pozitif veya negatif eğilimlerinin, ders başarısını büyük ölçüde etkilediği söylenebilir. Öğrencilerin şarkı söylemeye yönelik tutumlarının ölçülebileceği ölçek geliştirilmesi, hem öğretmenin ölçek sonuçlarına göre dersini nasıl işleyeceğine karar verebilmesini, hem de ortaya çıkan tutumlar sonucunda öğrencinin derse yönelik negatif düşüncesi iyileştirilmeye çalışılarak, şarkı söylemeye yönelik daha olumlu düşünceye sahip, daha istekli ve başarılı öğrenciler yetişmesini sağlayacaktır.

1.1. Problem Durumu

Türkiye’de ortaöğretim müzik dersleri, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca 13/01/2018 tarihinde kabul edilen ortaöğretim müzik dersi öğretim programına göre uygulanmaktadır. Müzik dersi öğretim programı incelendiğinde, programda her sınıf düzeyinde dört öğrenme alanının yer aldığı görülmektedir. Bunlar; Dinleme-Söyleme, Müziksel Algı ve Bilgilendirme, Müziksel Yaratıcılık ve Müzik Kültürüdür (MEB, 2018).

Tablo 1

M.E.B. Ortaöğretim Müzik Dersi 9. Sınıf Öğretim Programı

Öğrenme Alanları	Kazanım Sayısı	Süre/Ders Saati	Oran (%)
A. Dinleme – Söyleme	7	35	49
B. Müziksel Algı ve Bilgilenme	5	12	17
C. Müziksel Yaratıcılık	4	11	15
D. Müzik Kültürü	9	14	19
Toplam	25	72	100

Tablo 2

M.E.B. Ortaöğretim Müzik Dersi 10. Sınıf Öğretim Programı

Öğrenme Alanları	Kazanım Sayısı	Süre/Ders Saati	Oran (%)
A. Dinleme – Söyleme	8	37	51
B. Müziksel Algı ve Bilgilenme	5	11	15
C. Müziksel Yaratıcılık	3	10	15
D. Müzik Kültürü	6	14	19
Toplam	22	72	100

Tablo 3

M.E.B. Ortaöğretim Müzik Dersi 11. Sınıf Öğretim Programı

Öğrenme Alanları	Kazanım Sayısı	Süre/Ders Saati	Oran (%)
A. Dinleme – Söyleme	7	35	48
B. Müziksel Algı ve Bilgilenme	5	9	13
C. Müziksel Yaratıcılık	4	8	11
D. Müzik Kültürü	8	20	28
Toplam	24	72	100

Tablo 4

M.E.B. Ortaöğretim Müzik Dersi 12. Sınıf Öğretim Programı

Öğrenme Alanları	Kazanım Sayısı	Süre/Ders Saati	Oran (%)
A. Dinleme – Söyleme	5	36	50
B. Müziksel Algı ve Bilgilenme	3	10	14
C. Müziksel Yaratıcılık	3	8	11
D. Müzik Kültürü	10	18	25
Toplam	21	72	100

Tablolarda görüldüğü gibi, dört öğrenme alanından biri olan “Dinleme-Söyleme” öğrenme alanı, tüm öğretim programı içerisinde 9. sınıflar için %49, 10. sınıflar için %51, 11.sınıflar için %48, 12. sınıflar içinse %48’lik bir alanı kapsamaktadır. Bu sonuç “Dinleme-Söyleme” öğrenme alanının, müzik eğitimi öğretim programı içerisinde programın yarısına yakın bir bölümünü kapsadığını göstermektedir. Tutum, bireyin herhangi bir davranışı ve tepkisini yansıtırken aynı zamanda birçok davranış ve tepkilerinden çıkarılmaktadır (Arkonaç 2001; akt.Tavşancıl, 2018). Araştırmada öğretim programının büyük bir kısmını kapsayan şarkı söyleme-seslendirme kazanımına karşı öğrenci tutumlarının ölçülebileceği bir ölçek geliştirerek, müzik dersi öğretmeninin, öğrencilerin şarkı söylemeye yönelik tutumları hakkında bilgi sahibi olmasını, öğretmenin elde ettiği verilerle dersini daha iyi yapabilmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Araştırmada geliştirilen ölçeğin Ortaöğretim müzik eğitiminde Dinleme-Söyleme öğrenme alanı içinde bulunan ses eğitimi alanına katkı sağlaması hedeflemiştir. Bu bağlamda araştırmada aşağıdaki problem cümlesine cevap aranmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Ortaöğretim öğrencilerinin müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutumları ölçülebilir mi?

1.2.1. Alt Problemler

1. Ortaöğretim öğrencilerinin müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutumları ölçeği geçerli bir ölçek midir?
2. Ortaöğretim öğrencilerinin müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutumları ölçeği güvenli bir ölçek midir?
3. Ortaöğretim öğrencilerinin müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutumları cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Ortaöğretim öğrencilerinin müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutumları öğrenim gördükleri sınıf seviyesine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Ortaöğretim öğrencilerinin müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutumları okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutumlarını ölçen bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla geliştirilen bu ölçekle şarkı söylemeye yönelik tutum düzeylerinin belirlenerek, elde edilen verilerle tutumları etkileyen çeşitli faktörlerin belirlenmesi düşünülmüştür. Sınıf, cinsiyet, okul gibi değişkenlere bağlı olan farklılıkların değerlendirilmesiyle öğrencinin müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutumunun belirlenerek müzik eğitimine katkı sağlanması hedeflenmiştir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Öğrencilerin şarkı söylemeye yönelik tutumları müzik dersine katılım ve ders başarılarında etkili olmaktadır. Tutumlar sürekli ve kalıcı olan davranış, inanç ve duygu eğilimleridir (Tavşancıl, 2018). Bu nedenlerle şarkı söylemeye yönelik tutum ölçeği geliştirilip, tutumların tespiti yapılması müzik eğitimi alanına ve yapılan tespitler sonucunda öğrencinin müzik eğitimine yönelik tutumunun olumluya yönlendirilebilmesi açısından önem taşımaktadır.

1.5. Sayıtlılar

Bu araştırmada,

1. Seçilen örneklem grubunun evreni temsil ettiği,
2. Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçek hazırlık aşamasında yazdıkları kompozisyona ve oluşturulan ölçeğe samimiyetle, tarafsız ve doğru bir şekilde cevap verdiği,
3. Araştırmada kullanılmış olan ölçek taslağının araştırmanın amacına uygun olduğu,
4. Araştırmada yararlanılan kaynakların geçerli ve güvenilir olduğu,
5. Ölçek sonucunda alınan cevapların gerçek durumu yansıtacağı temel sayıtlılarından hareket edilmiştir.
6. Araştırmada kullanılan yöntemin, araştırmanın amacı ve konusu ile problemlerinin çözümüne uygun olduğu temel sayıtlılarından yola çıkılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırma Ankara iline bağlı Polatlı ilçesinde bulunan Polatlı Atatürk Anadolu Lisesi, Duatepe Anadolu Lisesi, TOBB Fen Lisesi, Peyami Safa Anadolu Lisei ve Polatlı Anadolu Lisesinde öğrenim gören müzik dersi seçmiş ve eğitimini almakta olan ortaöğretim öğrencileri ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA): Açımlayıcı faktör analizi (AFA) ölçeğin faktör yapısının belirlenebilmesi için yapılmaktadır (Gökdemir ve Yılmaz, 2023). AFA, daha çok sayıda bulunan j değişkeninden daha az sayıda bulunan k gizil faktör üretebilmek için kullanılan açımlayıcı bir yöntemdir (Henson ve Roberts, 2006).

Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA): Doğrulamalı faktör analizinden önce araştırmacı tarafından bir hipotez oluşturulur. Oluşturulan hipotez hangi değişkenlerin hangi boyutlarla ve bu boyutların hangilerinin birbirleriyle ilişkili olduğuyla ilgilidir. Doğrulamalı faktör analizi, kurulan hipotez sonrasında gizil değişkenler ile ilgili kuramların test edilebilmesini sağlar (Tabachnick ve Fidell, 2014).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde ortaöğretim müzik eğitimi, ses eğitimi ve şarkı söyleme, insan davranışlarını sınıflama, ölçme, tutum, tutumların ölçülmesi ve araştırılan konuyla ilgili araştırmalara yönelik bilgi verilecektir.

2.1. Ortaöğretim Müzik Eğitimi

Ortaöğretim kurumları ilköğretim ile yükseköğretim arasındaki aşamayı oluşturmaktır. Bu kurumlar ilköğretimin sağladığı temel bilgi ve becerilere artı olarak genel ya da mesleki-teknik alanlarda daha geniş ve daha derin mesleki kültür kazandıran kurumlar olarak Türk eğitim sisteminin önemli bir basamağını oluşturmaktadır (Sözer, 1996).

Müzik eğitimi, bireye kendi yaşantısından yola çıkarak, amaçlı bir şekilde belirli müziksel davranışlar kazandırma sürecidir. Bu süreç bireyin müziksel davranışlarını amaçlı olarak değiştirme, dönüştürme, geliştirme ve yetkinleştirme sürecini kapsar. Önceden planlanan-tasarlanan eğitim sürecinin tasarımı-planı uygulanır, gerçekleştirilir veya gerçekleştirilmeye çalışılır. Bu eğitimle bireyin çevresiyle iletişim ve etkileşimin daha etkili, verimli ve yararlı olması beklenmektedir (Uçan, 2018). Araştırmalar bireylerin gelişiminde müzik eğitiminin önemli bir yeri olduğunu göstermiştir. “Amerika Birleşik Devletleri’nde okul bandolarında çalgı çalan öğrenciler ile ilgili yapılan araştırmanın olağan kişilik testlerinde, söz konusu öğrencilerin bilgi, ülküsellik, eğitsellik gibi test alanlarında, bandoda çalgı çalmayanlara göre oldukça yüksek puanlar aldıkları belirlenmiştir” (Kütahyalı, 1994).

Müzik eğitimi alan öğrencilerde problem çözme ve kritik düşünme becerileri gelişmiştir. Doğru verilen müzik eğitimi akademik ve kişisel becerilerin gelişmesini desteklemektedir.

Müzik eğitimi alan öğrencinin bilgiyi analiz, sentez ve değerlendirme gibi kavrama ile ilgili becerilerinin tam olmamakla birlikte eğitimle gelişir. Oran ve sayı sayma gibi soyut kavramlar müzik eğitimi içeriğine göre uygulandığında somut ve kesin anlamlar kazanmaktadır. Müzik eğitimi neticesinde kavramlar arasındaki bağlantı daha çabuk yapılabilmektedir. Ayrıca müzik eğitimi, öğrencinin el göz koordinasyonunun gelişmesini, dikkatinin güçlenmesini ve insan zekâsının gelişmesine yönelik etkisi vardır (Şendurur ve Akgül Barış 2002).

2.2. Ses Eğitimi ve Şarkı Söyleme

Ses eğitiminin eğitimsel, tıbbi, kültürel, sosyal ve müziksel olmak üzere beş farklı amacı vardır. Amacı her ne olursa olsun öncelikle insan sesinin nasıl oluştuğunu bilmek gerekir. İnsan sesi, vücudumuzda bulunan çeşitli sistemler ile bu sistemlere bağlı olan organların uyum içinde çalışmasıyla üretilmektedir. İnsanlar seslerini iletişim kurmak, şarkı söylemek, konuşmak, okumak gibi çeşitli eylemler amacıyla kullanmaktadır (Öztürk, 2021).

Ses eğitimi; diğer eğitim alanlarından farklıdır ve somut olarak ifade edilememektedir.. Eğitim de birkaç ayrıntı dışında neredeyse hiçbir somut yan bulunmamaktadır. Bir öğrenciye uygulanan yöntem diğer bir öğrencide aynı sonucu vermeyebilir. Ses eğitimi süreci, bir takım alıştırmalar ve anlatımlar ile yürütülür. Bu da, öğretmenin anlatma, uyguladığı yöntem ve öğrenenin anlama yeteneğine bağlıdır. Somut olmayan bir takım anlatımları, öğrencinin öğretmenin düşündüğü şekilde anlaması ve algılaması gerekmektedir (Davran, 1997'den Akt. Helvacı, 2017).

Ses eğitimi, bireysel ve toplu ses eğitimi olarak yapılmaktadır. Bireysel ses eğitimi, müzik yeteneğine sahip sesi doğuştan güzel olan, etkileyici ses tınısına ve gücüne sahip olan solist olabilecek bireylere uygulanır. Bireyler oldukça güç ve uzun bir ses eğitiminin sonucunda opera solisti veya konser solisti olurlar. Toplu ses eğitiminde ise amaç, topluluğa uygulanan eğitimle, eğitimin verildiği ülkenin dil özelliklerine uygun, birlikte şarkı söylerken etkili, kaynaşan bir ses elde etmektir. Sınıfta toplu ses eğitimi bir milleti ses birlikteliğine götürecektir yolun başını oluşturmaktadır (Kolçak,1998).

Şarkı söylemek üç özelliğin bir arada kullanılmasıyla oluşmaktadır. Bunlar;

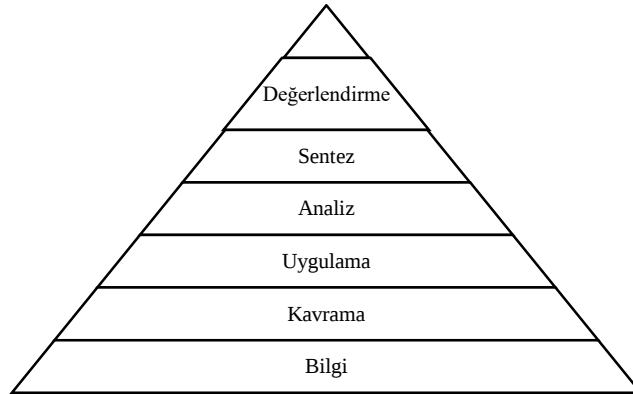
1. Şarkı söylemek için temel şart doğru solunumun kullanılmasıdır.
2. Şarkı söylemek için gevşek bir vücuda ve rahat bir çeneye gereksinim vardır.

3. Şarkıyı söylemek değil, doğru yerden yani doğru ses alanından şarkı söylemek önemlidir. Bunun için pes seslerden tiz seslere doğru çıkıldıkça, sesler düşünülerek üretilmelidir. En pes sestten en tiz sese kadar tek bir renkte ve bütünlük içerisinde, sesleri üretmeye özen gösterilmelidir.

Bu özelliklerin bir arada kullanılmasıyla doğru, güzel, uyumlu ve etkili şarkı söyleme amacına ulaşmak mümkündür (Gürkan ve Akgün, 2007).

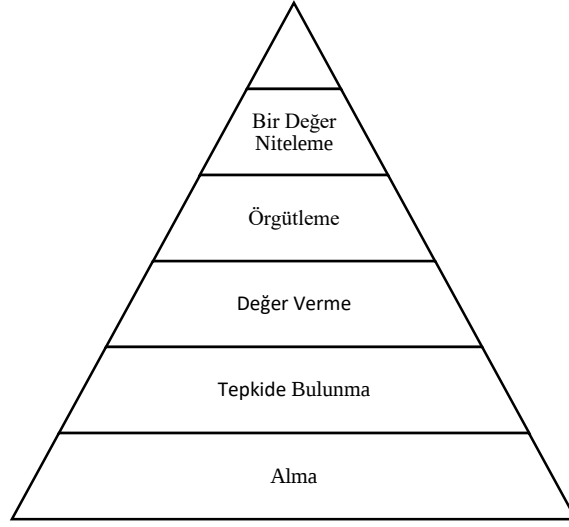
2.3. İnsan Davranışlarını Sınıflama

Okullarda verilen eğitimde öğrenme süreç veya ürünleri davranışlar adı altında ortaya çıkar. Çeşitli davranışlar birçok bilim insanları tarafından sınıflandırılmaktadır. En kapsamlı olan sınıflandırma Bloom(1956) ve arkadaşları tarafından yapılan sınıflandırmadır. Bu sınıflandırmada hedef davranışlar bilişsel, duyuşsal ve devinişsel olmak üzere üçe ayrılır. Üç ayrılan bu alandaki her alanda kendi içinde basamaklara ayrılır. Bir davranışın oluşum sürecinde bu üç alan arasında sıkı bir ilişki vardır.

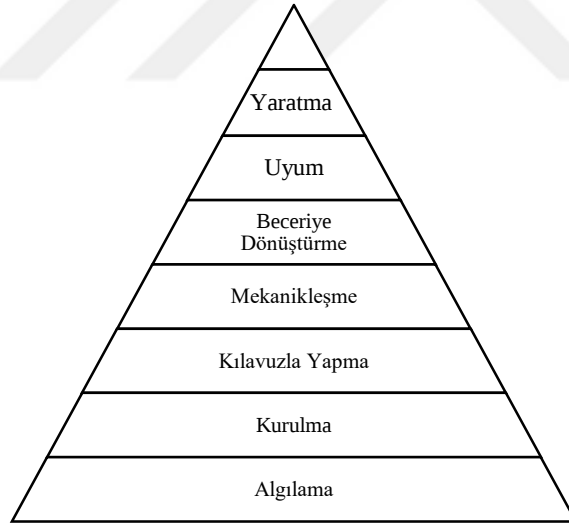
Şekil 1. Bilişsel davranışlar- bloom taksonomisi

Bilişsel Davranışlarda bilginin anlaşılması, okuduğunu anlama, kavrama, karşılaşılan problemi çözebilme, bilginin analiz edilmesi gibi zihinsel etkinlikler baskındır.

Şekil 2. Duyuşsal davranışlar- bloom taksonomisi

Duyuşsal alanda ise tutum, ilgi, kaygı, özgüven gibi duygular ve eğitimler baskındır. Devinişsel alan davranışlarında kas-kemik ve zihin koordinasyonu ile ilgili becerilerin baskın olduğu görülmüştür (Doğan, 2021).

Şekil 3. Devinişsel davranışlar- bloom taksonomisi

Araştırma konusu tutum ölçeği geliştirme çalışması olduğu için duyuşsal alan davranışlarının aşamalı sınıflandırılmasının incelenmesi faydalı olacaktır.

2.3.1. Duyuşsal Alan Davranışları

Duyuşsal alan davranışları akademik benlik saygısı, özgüven, ilgi, tutum, değer verme gibi duyuşsal eğilimlerle ilgili davranışlardan oluşmaktadır. Bunlar bağımsız davranışlar olmakla beraber bilişsel ve devinişsel alandaki davranışların kazanılmasına da etki etmektedir. İlgi, tutum gibi duyuşsal alan davranışları bireyler ile ilgili güçlü bilgiler verebilmekte ve bu bilgiler doğrultusunda bireylerin gelecekte neler yapıp yapamayacağı anlaşılabilir. Bilişsel alandaki davranışların çoğu doğrudan gözlemlenebilirken, duyuşsal alandaki davranışlar doğrudan gözlemlenememektedir. Dolayısıyla bu davranışların dolaylı yoldan ölçülmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Duyuşsal alandaki davranışları belirlemek ve ölçmek güç olsa da bu davranışları değişik yollara başvurarak belirlemek oldukça önemlidir (Doğan, 2021). Duyuşsal davranışları ölçmek için geliştirilmiş olan ilgi envanterlerini veya tutum ölçeklerini kullanmak bireylerin davranışlarını gerçek yaşamda gözlemek gibi tekniklerden yararlanılabilir (Tekin, 2023).

Duyuşsal alanın aşamalı sınıfları;

Alma: Birey bu düzeydeki davranışlarda uyarıcıları fark eder. Örnek olarak öğrencinin derslerde öğretmenlerinin anlattıklarına ilgili olma durumu verilebilir.

Tepkide Bulunma: Farkına varılmış olan uyarıcılara uygun tepkiler oluştuğunu gösteren basamaktır. Alma aşamasında örnek verilen öğretmenin anlattıklarına ilgili olma durumuna öğretmeni dinlemek için istekli olmaya, öğrencinin derse etkin katılımını gösteren davranışlar eklenebilir.

Değer Verme: Bir inanç ya da tutumun oluşmaya başladığının ilk göstergesi değer verme aşamasıdır. Bu aşamada öğrenciler derse değer vermektedir. Değer verme davranışlarında kararlılık ve tutarlılık görülür.

Bütünleştirme (Örgütlenme): Öğrenciler bu aşamada değer verme aşamasından sonra değerleri sınıflandırma ve bu sınıflandırmaları birbirleri ile ilişkilendirip örgütlenme davranışlarını gösterirler.

Bir değerler bütünüyle nitelenme: Bu aşamada inanç veya idealler dünya görüşüne dönüşür. Birey kabul etmiş olduğu, özümlediği değerler ile uyumlu davranışlar sergiler (Doğan, 2021).

2.4. Ölçme ve Ölçek

Belirli bir nesne veya olayın, bir özelliğe sahip oluş derecesinin gözlemlenip yapılan gözlemin sembolleştirilmesini, özellikle sayıyla ifade edilmesini sağlayan işleme “ölçme” denir. Ölçmenin konusu olan özellik; kişiden kişiye, nesneden nesneye, durumdan duruma değişiklik gösterir. Özellik unsurunun aynı nesne veya kişi için de zamandan zamana değişiklik gösterebilmesi farklılık olduğunun işaretidir. Farklılık ölçmenin temelini oluşturur. Yani ölçme, farklılık ile vardır (Karagöz ve Bardakçı, 2020).

Ölçmede bazen özellikler doğrudan gözlenebilirken bazıları ise gözlenemez. Örneğin boy ve ağırlık ölçülürken kendileri ile aynı türden olan bir araçla ölçülür. Dolaysız, doğrudan olan bu ölçme türüne “ Doğrudan Ölçme” denilmektedir. Doğrudan ölçülemeyen özellikler onlarla ilgili olduğu düşünülen başka bir araçla ölçülüyorsa buna da “Dolaylı Ölçme” denilmektedir. Sıcaklık ve zekâ dolaylı ölçmeye örnek gösterilebilir (Tekin, 2023).

Eğitim alanında yapılan ölçmelerin çoğu dolaylı ölçmelerdir. Bunun sonucunda eğitimdeki ölçme sonuçlarına daha fazla hata payı karışmaktadır. Çünkü dolaylı ölçmelerde doğrudan ölçmelerde de bulunan hata kaynakları (ölçme aracı, ölçülen özellik, ölçücü) dışında ölçme konusundaki davranış ile gözlenen davranış arasındaki ilişki de hata sebebi olabilmektedir. Gerçek yaşama benzetilmiş bir duruma istenildiği gibi davranış birisi gerçek durumda aynı davranışı göstermeyebilir. Belli bir konuda sözel olarak doğru cevaplar verilse de bu bireyin o konuda istenildiği gibi davranacağını güvencesi olmayabilmektedir (Tekin, 2023).

Ölçme yapılırken yaşanan en büyük zorluk aynı zamanda temel gereklilik olan “kuralları” koyabilmek ve ona uyabilmektir. Kural koyabildikten sonra oldukça nesnel bir süreç başlar. Ölçmenin doğruluğu kuralın doğruluğu ile orantılıdır. Ölçme ile bilim, kural koymayla da ölçme gelişir. Ölçülmek istenen değişken ölçmedeki kuralın iyi konulabilmesini doğru orantılı olarak etkilemektedir. Somut değişkenlerin ölçüsü kolayken değişkenlerin giderek soyutlaşması ölçümleri de güçleştirir. Fiziksel özellikler için ölçü araçları kullanılıp, standart kurallar konularak ölçümlerin geliştirildiği bilinmektedir. Cinsiyet, renk vb. ayrımlar yapmakta kolay olmaktadır. Hâlbuki başarı, yetenek, tutum, toplumsal statü vb. Toplumsal ve psikolojik durumlara ilişkin kural koymak oldukça zordur (Karasar, 1999).

Eğitim ve psikolojide ise ölçme bireyler hakkında bilgi toplama işidir. Toplanacak bilgiler bireylerin nitelikleri ile ilgilidir. Bilgi toplanacak özellikler iki kümeyi oluşturur.

Bunlardan ilki ölçme işlemi için deneysel (ampirik) küme iken diğeri formel (işlemsel) kümedir. Bundan yola çıkarak ölçme, tanım kümesi ve değer kümesi arasındaki fonksiyondur (Baykul, 2000).

Ölçme sonuçları dört ölçek düzeyinde ele alınabilir. Nesneler arası benzerlikler ya da farklılıkların gözlemlendiği durumlarda sınıflama ölçeği, nesnelerin büyüklük-küçüklük farkları gözlemlenmişse sıralama ölçeği kullanılır. Eğer nesnelere ilişkin gözlemlenen veriler eşitse ve bağıl sıfır noktası bulunuyorsa eşit aralıklı, nesnelere ilişkin gözlem noktaları eşit ve gerçek sıfır noktaları bulunuyorsa oran ölçeği kullanılır (Doğan, 2021).

Ölçmede “Ölçek” kavramına baktığımızda ise, ölçme de “ölçek”, ölçme sonuçlarını gösteren sembollerin ya da sayıların istatistiksel veya matematiksel özellikleridir (Turgut ve Baykul, 2015). Ölçekler varlıkların nitelikleriyle sayısal veriler verilen, verilen sayısal veriler ile ilgili uyulması gereken kurallar hakkında da bilgi verilen ölçme araçlarıdır (Tekin, 2023).

Ölçekler bireylerin duygu, ilgi, algı, tutum, inanç, eğilim, risk, yaşam kalitesi, davranışları gibi özellikleri ölçmeye yarayan veri toplama araçlarıdır. Psikometrik açıdan kaliteli ölçekler sonucu elde edilen verilerden ulaşılan sonuçlar bilimsel araştırmaların yapı taşını oluşturmaktadır. Bu nedenle ölçek geliştirme, modifiye etme ve uyarlama çalışmaları insanı konu alan tüm bilim dalları için oldukça önem taşımaktadır (Gökdemir ve Yılmaz,2023).

2.5. Tutum

Tutumun ne olduğu ile ilgili birçok tanım ortaya konulmuştur. Bu tanımlardan yola çıkarak tutumun, bir bireyin herhangi bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli biçimde oluşturan bir eğilim olduğu söylenebilir (Kağıtcıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Tutum sözcüğüyle ilgili ilk tanımlardan biri Thurstone’a aittir. Thurstone’nin tanımına göre de tutum iki yönlüdür ve bireylerin nesnelere karşı olumlu veya olumsuz düşüncelere sahiptir ve çevrelerini de bu iki farklı eğilim doğrultusunda algılarlar (Kartal ve Bardakçı, 2019). Tutumlar gözle görülememektedir dolayısıyla doğrudan gözlemlenemez. Bunun sonucunda bireylerin bir obje ya da duruma karşı tutumları ile ilgili dolaylı yoldan bilgi edinilebilir. Bilgi sahibi olunmak istenen konu hakkında en çok tercih edilen yöntem bireyin davranışlarının gözlenerek tutumun tahmin edilmeye çalışılmasıdır. Örneğin bir öğrenci matematik dersinde devamsızlık yapıyorsa, derse çalışmıyor ve ödevleri

yapmıyorsa öğrencinin matematik dersine karşı olumsuz bir tutum içerisinde olduğu söylenebilir (Tavşancıl, 2018). Tutumların en olumludan en olumsuza kadar çeşitli derecelerde olabildiği görülmüştür. Kişilerin olumsuz tutumlarında nesne ya da fikirler konusunda olumsuz inanca sahip olduğu ve onu sevmeme, istememe ile kendini gösterebilmektedir. Olumlu tutumlarda ise kişi; nesneler ya da fikirler konusunda olumlu inanca sahip olup onu benimsemekte ve sevmektedir (Demirhan ve Altay (2001)'dan Akt. Güllü ve Güçlü, 2009). Tavşancıl (2018)'a göre literatürdeki tanımlar ve açıklamalardan elde edilen bilgiye göre tutumlarla ilgili aşağıdaki özellikler sıralanabilir.

1. Tutumlar doğuştan oluşmaz sonradan kazanılmaktadır ve yaşantı sonucunda öğrenilmektedir.
2. Tutumlar belli bir süre kalıcılık gösterirler. Bireyler belli dönemlerde sabit düşüncelere ve tutumlara sahiptirler.
3. Tutumlar bireyin çevresiyle ilişkisini düzenlemeye, bireyin çevresini anlamaya ve anlamlandırmasına yardımcı olurlar.
4. Birey oluşan tutum karşısında bir objeye karşı yansız kalamaz. Tutum sonucunda yanlılık oluşur.
5. Bireyin oluşan olumlu veya olumsuz tutumu, o objenin başka objelerle kıyaslanması sonucunda mümkün olur.
6. Tutumlar bireylerin tepki şekli değil, daha çok tepkisini gösterme eğilimidir.
7. Tutumların sonucunda bireyde olumlu veya olumsuz davranışlar görülür. Tutumun olumlu veya olumsuz olması davranışa yön verir.

2.5.1. Tutumun Bileşenleri

Tutumların bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olmak üzere üç bileşeni vardır.

2.5.1.1. Bilişsel Bileşen

Bilişsel bileşen tutum objesi ile ilgili sahip olunan tüm bilgiyi içerir. Bu bilgiler bireyin objeyle ilgili geçirilen deneyimleri sonucu elde edilir. Birey tutum objesinin var olduğunu bilmelidir. Varlığı bilinmeyen obje veya konuya yönelik tutumun oluşması da imkânsızdır.

Tutum objesi ile ilgili elde edilen bilgiler ne kadar gerçekse tutumlar da o kadar kalıcı olmaktadır (Kartal ve Bardakçı, 2019).

2.5.1.2. Duyuşsal Bileşen

Bu bileşen daha çok bireyin tutumlara yönelik hoşlanıp-hoşlanmama durumunu oluşturan bileşendir ve dolayısıyla bireyden bireye değişiklik gösterir. Duyuşsal bileşenler olumlu veya olumsuz etkiler göstermekte ve tutumun derecesine göre farklılık göstermektedir. Bilişsel bileşende bahsedildiği gibi kişinin tutumda bulunduğu obje veya konuyla ilgili yaşantı sonucu elde ettiği bilgiler tutumlara yönelik olumlu-olumsuz duygular beslemesinde etkili olmaktadır (Kartal ve Bardakçı, 2019).

2.5.1.3. Davranışsal Bileşen

Belli bir tutum objesine veya konusuna karşı olumlu ya da olumsuz tutum gösteren birey bunun sonucunda oluşan tutumu davranışlarıyla gösterir. Bu davranışlar, bireyin görüşlerinden, sözlerinden ya da hareketlerinden anlaşılabilir. Bireyin davranışları gözlemlenerek tutumları dolaylı yoldan ölçülebilmektedir (Kartal ve Bardakçı, 2019).

2.6. Tutumların Ölçülmesi

Tutumlar dolaylı ölçülebilen, ölçümleri oldukça zor olan soyut kavramlardır. Bireylerin tutumları hakkında bilgi sahibi olabilmek için o tutum objesine karşı duygu ve düşünceleriyle ilgili bilgi edinilmeye çalışılmalıdır. Bununla birlikte bireyler duygu ve düşüncelerini, inandıklarını ya da hislerini doğru bir şekilde söylemekten, paylaşmaktan kaçınabilirler. Bu durum bireyin dışarıdaki çevreye açık olan yaşantısı ile kişisel yaşantısı arasındaki farklardan kaynaklanır. Davranışlardaki farklılığın tutumların farklılıklarından kaynaklandığı bilinmektedir. Tutumların ölçülebilir olması bu açıdan oldukça önemlidir (Kartal ve Bardakçı, 2019).

Tutumların ölçülmesi beş farklı şekilde gruplandırılabilir.

1. Bireylerin fizyolojik tepkilerine göre yapılan ölçümler,
2. Davranışın gözlemlenmesine göre yapılan ölçümler,
3. Bireylerin kendi ifadelerine dayanarak yapılan ölçümler,

4. Bireyin yapılandırılmış olan uyarıcıya yorumlama biçimine göre yapılan ölçümler,
5. Bireylerin bazı objektif iş ya da görevleri yerine getirme biçimine dayalı ölçümler (Baysal,1981).

2.6.1. Tutum Ölçekleri

Tutum Ölçekleri, bireyin belli bir tutum objesine yönelik tepkilerini ölçen, bunu belirli kurallar ile sayısal olarak değerlendiren psikolojik ölçekleme yöntemidir (Baysal, 1981). Tutumların ölçülmesi çalışılan tutum objesi veya konusuyla ilgili madde, ifade ya da sıfat dizisinden oluşan formun oluşturulmasıyla başlar. Bireylerin konu edilen sıfatlar veya ifade dizisine tepkide bulunması beklenir. Bireylerin bu tepkileri gerçek duygu ve düşünceleri doğrultusunda gerçekleştirmesi beklenmektedir. Bireyin iç dünyasını ortaya çıkarmak için oluşturulmuş bir dizi cümleye, sıfat ve ifadeye cevap vermesi amacıyla oluşturulmuş anket formlarına tutum ölçeği denir (Tavşancıl, 2018).

Tutum ölçekleri kullanılarak yapılacak ölçme işlemi bazı değerler sağlandığı sürece sağlıklı ve geçerli bir ölçek olduğu söylenebilir. Süreklilik, tek boyutluluk, doğrusallık ve üretilebilirlik ilkeleri tutum ölçeklerinin temel varsayımları olan ilkelere.

1. Tek Boyutluluk: Ölçme işleminin temelini oluşturan, ölçeğin tek bir özelliği ölçtüğü varsayımdır. Bu varsayımda ölçülmek istenen özelliğin başka bir özellikle karıştırılmaması, ölçmenin hatasız olabilmesi ve en gerçek sonucun elde edilebilmesi amacıyla tek boyutlu ele alınması önemlidir. Çok boyutlu bir tutum ölçeği içerisinde her bir boyut diğer boyutlardan bağımsız ve tek bir özelliği ölçen özelliklere sahip olmalıdır.
2. Doğrusallık: Bu varsayımda ölçülen özellik ile ilişkili ölçüm değerinin bir doğru üzerinde gösterilebilmesi gerekir. Ölçüm birimleri doğrusal ve eşit aralıklı olmalıdır.
3. Üretilebilirlik: Ölçekten elde edilen bilgiler sonucunda yeni bilgilere ulaşmanın mümkün olduğunu ifade eden ilkedir. Bu ilke tek boyutluluğun bir sonucu olarak nitelendirilebilir (Kartal ve Bardakçı, 2019).

Tutumların ölçülmesine yönelik tarihsel gelişime baktığımızda beş temel yaklaşıma dayalı ölçek geliştirildiği görülmektedir. Bunlar, Bogardus Toplumsal Uzaklık Ölçeği, Thurstone

Eşit Görünen Aralıklar Ölçeği, Likert Dereceleme Ölçeği, Guttman Birikimli Ölçeği, Osgood Sematik Fark Ölçeğidir (Kartal ve Bardakçı, 2019).

Bogardur Toplumsal Uzaklık Ölçeği, 1925 yılında Emory Stephen Bogardus tarafından geliştirilen ilk tutum ölçme aracıdır. Bireylerin kendisinden farklı etnik ve dini köken sınıflarından olan diğer bireylere karşı tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Orjinalindeki maddeler bir değerlendirmeden geçirilmemiş ve farklı maddelerin geliştirilmesi için olanak sağlamamıştır. Dolayısıyla araştırmalarda pek kullanılmayan, diğer dört ölçek türüne göre daha az tercih edilen bir ölçektir (Kartal ve Bardakçı, 2019).

1929 yılında Louis Thurstone tarafından Thurstone Eşit Görünen Aralıklar Ölçeği geliştirilmiştir. Geliştirilen bu ölçek psikolojik uyarıcılar arasındaki uzaklıkları ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu ölçme aracı uyarılar önceliklidir ve ölçeklenir. Thurstone ölçeğinde ölçülecek özelliğe ait tutumun ortaya çıkarılabilmesi amacıyla hazırlanan psikolojik uyarıcı ölçek maddeleri maddeleri cevaplayan bireylere sunulur ve ölçek değerleri incelenip bireylerin söz konusu özelliğe karşı nasıl bir tutum (olumlu-olumsuz) içinde oldukları belirlenir (Kartal ve Bardakçı, 2019).

1944-1950 arasında Louis Guttman tarafından geliştirilen Guttman Birikimli Ölçeği 2. Dünya Savaşı sırasında Amerikan askerlerinin üstlerinin davranışlarına yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Guttman geliştirdiği bu ölçekte, tek boyutluluk ve üretilebilirlik kavramları ile ilgilenmiş, Thurstone ve Likert tutum ölçeklerinden farklı olarak, belli sorulara verilen cevaplarla diğer soruların cevaplarının tahmin edilebilmesi olanağını sağlamıştır (Kartal ve Bardakçı, 2019).

Osgood Semantik Fark Ölçeği ise, Osgood, Suci ve Tannebaum (1957) tarafından geliştirilen bir ölçektir. Literatürde Osgood duygusal anlam ölçeği olarak da bilinmektedir. Bu ölçekte bireylerin bir konu veya obje hakkında ne düşündüğünü o konu veya objenin bireyler için ne anlam ifade ettiği ölçülmeye çalışır (Kartal ve Bardakçı, 2019).

Araştırma konusu olan ölçek geliştirme çalışması Likert Dereceleme Ölçeği olarak geliştirilmiş ve bu nedenle ayrı başlık altında ele alınmıştır.

2.6.2. Likert Dereceleme Ölçeği

New York Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğretim üyesi olan Renis Likert tarafından 1932 yılında geliştirilen ve en çok kullanılan tutum ölçeğidir. Likert ölçeği bireylerin bir konu

hakkındaki tutumunu ölçmek ve aynı zamanda bireylerin konuya ne kadar katılıp katılmadıklarını belirlemeye çalışır. Bu ölçekte bireye maddeler (ifadeler) listesi verilir. Birey bu maddelere ne derece katılıp katılmadığını belirtir. Elde edilen ifadeler sonrasında bu ifadelere ait dereceler toplanarak bireyin konuya yönelik tutumunun derecesi belirlenir. Bu nedenle Likert ölçeğine literatürde “Toplam Dereceleme Ölçeği” ya da “Toplam Ölçeği” olarak adlandırılmaktadır. 5’li Likert Ölçeği en yaygın kullanılan Likert ölçek türüdür. Konunun özelliğine göre 4, 7, 9 ve 11 dereceli Likert Ölçekleri de kullanılmaktadır. 5’li Likert Ölçeği genel olarak 1 Kesinlikle Katılmıyorum, 2 Katılmıyorum, 3 Kararsızım, 4 Katılıyorum, 5 Kesinlikle Katılıyorum şeklinde derecelenir (Kartal ve Bardakçı, 2019).

Likert tipi ölçeklerde birbirleriyle ilişkili ve aynı yapıyı ölçtüğüne inanılan en az 3 soru bulunur. Bu ölçek, ölçülen özelliğe ilişkin toplam puanın elde edilmesi sebebiyle “Dereceleme toplamlarıyla ölçekleme” tekniği olarak da bilinmektedir. Toplam puanın elde edilmesi, her bir faktörün (alt boyut) toplam puanın içindeki büyüklüğünün hesaplanabilmesi, standardize ölçümler yapıp tekrarlı ölçümlerin kullanılabilmesi ve geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin yapılabilmesi likert tipi ölçeği diğer ölçeklerden ayıran başlıca sebeplerdendir (Gökdemir ve Yılmaz, 2023).

Duyguların, düşüncelerin ve tutumların ölçüldüğü durumlarda likert ölçeğinin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. İyi bir likert ölçeğinde ölçek maddesi araştırılan konu, tutum, düşünce ve duyguyu iyi yansıtmalıdır (Devillis, 2014).

Likert Ölçeği geliştirilip hazırlanırken belirli aşamalar uygulanmaktadır. İlk olarak konu edilen ölçeğe temel olacak tutum maddelerinden bir madde havuzu oluşturulur. Bu maddeler ölçekte ele alınan konu hakkında uzman olan kişilerin görüşüne sunulur. Uzman görüşleri doğrultusunda elde olan taslak ölçek bir grup örnekleme uygulanır ve pilot uygulama yapılır. Pilot uygulama sonrasında geçerlik ve güvenilirlik testleri uygulanır. Bu analiz sonucunda gerekli görülürse bazı maddelerin ölçekten çıkarılması sağlanır. Nihai ölçeğin elde edilmesiyle daha fazla örnekleme ölçek uygulanır (Kartal ve Bardakçı, 2019).

2.7. İlgili Araştırmalar

Yapılan literatür taramasında araştırma konusuyla ilgili olan çalışmalar incelenmiştir. İncelenen çalışmalar sonucunda daha önce şarkı söylemeye yönelik tutum ölçeği çalışması yapılmadığı tespit edilmiştir.

Çelik (2020) tarafından hazırlanan "Müzik eğitimi kapsamında yapılan ölçek geliştirme çalışmalarının çok yönlü incelenmesi" yüksek lisans tez çalışmasında müzik eğitimi alanında yapılan ölçek geliştirme çalışmalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada 1997-2019 yılları arasında geliştirilen 58 ölçek geliştirme çalışmasına ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda en çok çalgı eğitimi boyutunda ölçek geliştirme çalışması yapıldığı, örneklem grubunun ağırlıkla mesleki müzik eğitimi alan öğrencilerden oluştuğu, çalışmaların çoğunlukla tutum ölçeği geliştirme çalışması olduğu ve büyük farkla 5'li Likert ölçeği kullanıldığı görülmüştür. İncelenen 58 ölçek geliştirme çalışmasının sadece %10,34' nün koro ve ses eğitimi alanıyla ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeklerin geliştirildiği örneklem türüne göre dağılımı incelendiğinde ise uygulanan ölçekler üniversite %8,63 oranında, lise %3,45 oranında, mesleki müzik eğitimi kurumları %77,59 oranında, profesyonel ve amatör müzik icracıları %3,45 oranındadır. Ebeveyn, okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyesi her biri ayrı ayrı %1,72 dağılımındadır. 2019 yılı sonrasında yapılan ölçek çalışmalarında ise müzik dersinde ses eğitimi ve şarkı söyleme ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Akyüz (2021) tarafından hazırlanan "Öğrencilerin müzik dersine yönelik tutumları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında ortaokul öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumları ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. "Müzik Dersi Tutum Ölçeği" ile "Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri" olmak üzere iki ayrı ölçek uygulanan araştırmanın sonucunda öğrencilerin müzik dersine ilişkin olumlu tutumları arttıkça problem çözme düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir.

Yıldız (2021) tarafından hazırlanan "Ortaokul öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasında ortaokul öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Tarama yöntemiyle yapılan bu araştırmanın sonucuna göre öğrencilerin müzik dersine ilişkin tutumları arttıkça sosyal beceri düzeyleri de artmaktadır. Araştırmacının elde ettiği verilerden çıkardığı sonuca göre müzik eğitiminin öğrenciye sağladığı pozitif katkılar nedeniyle okul müfredat programlarındaki müzik ders saatlerinin arttırılması yararlı olacaktır.

Okay, Gencel ve Kardeş (2021) "10-13 Yaş Grubu Çocukların Müzik Yaşantısına Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlik Güvenirlik Çalışması" adlı makale çalışmalarında çocukların şarkı söylemek, müzik dinlemek, çalgı çalmak gibi çeşitli müzik aktivitelerini içeren

çocukların müzik yaşantılarına yönelik geçerli ve güvenilir bir “Müzik Yaşantısı Tutum Ölçeği” geliştirmeyi amaçlamışlardır. 12 tutum maddesinden oluşan ölçeğin 3 faktörlü altında toplandığı tespit edilmiştir. Faktörler Müzikal çevreye yönelik tutum, müzik dersine yönelik tutum ve şarkı yaşantısına yönelik tutum olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin Cronbach’ın alfa güvenirlik katsayısı 0.860 bulunmuştur. Geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı oluşturulmuştur.

Atabek ve Burak (2020) “Pre-school and primary school pre-service teachers’ attitudes towards using technology in music education” adlı makale çalışmalarında müzik eğitiminde teknoloji kullanımına yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmesi amaçlamışlardır. Ayrıca okul öncesi ve ilkokul öğretmen adaylarının müzik eğitiminde teknoloji kullanımına yönelik tutumlarını demografik değişkenler ve müzik deneyimleri açısından incelemişlerdir. Araştırmaya Türkiye’deki bir devlet üniversitesinde öğrenim gören okul öncesi ve sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 640 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonucunda Cronbach Alfa değeri 0, 931 ile yüksek güvenirlikte bulunmuştur. Araştırma sonucunda sınıf öğretmeni adaylarının tutumları okul öncesi öğretmen adaylarına göre olumlu olduğu belirlenmiştir.

Demirtaş ve Özçelik (2020)’in “Müzik Yazılımlarına Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması” adlı makale çalışmalarında müzik yazılımlarına yönelik bir tutum ölçeği geliştirmesi amaçlanmış, yapılan çalışmalar sonrasında oluşturulan ölçek 212 yükseköğretim öğrencisine uygulanmıştır. Sonuçlar incelendiğinde müzik yazılımlarına yönelik tutumları ölçmek için oluşturulan ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ortaya çıkmıştır. Müzik yazılımlarına yönelik tutumların belirlenmesine yönelik bu çalışma öncesinde yapılmış bir ölçek olmaması bu çalışmanın alanda önemli bir boşluğu dolduracağı kanısına varılmıştır.

Babaç ve Dalkıran (2019)’ın “Bireysel Ses Eğitime Yönelik Performans Ölçeğinin Geliştirilmesi” adlı makale çalışmalarında bireysel ses eğitimi dersinde nesnel değerlendirme sonuçları elde edilebilmesi için performans ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bireysel ses eğitimi ders içerikleri araştırmacılar tarafından incelenerek madde havuzu oluşturulduktan sonra uzman görüşüne sunulularak 5’li likert tipi ölçme aracı oluşturulmuştur. Tarama modeli kullanılarak sürdürülen araştırmada üç müzik eğitim fakültesinde uygulanmıştır. Oluşturulan performans ölçeğinin güvenirlik değeri 0,90 çıkarak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı oluşturulmuştur.

Turan ve Engin (2019)'in “Çalgı Tutum Ölçeğinin (Ç.T.Ö) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması” makale çalışmalarında müzisyenlerin çalgılarına yönelik tutumlarını belirleyebilecek bir ölçek geliştirmeyi amaçlamışlardır. Tutum ölçeği uygulaması 307 müzisyen üzerinde gerçekleştirilmiştir. 38 maddeden oluşan tutum ölçeğinin 6 alt boyuta sahip olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek için test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır.

Umuzdaş ve Kızıklı (2018)'in “İlköğretim öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumları” adlı çalışmalarında ilköğretim öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumlarının belirlenmesini amaçlamışlardır. Araştırmaya 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim gören 225 öğrenci katılmıştır. Araştırmada Umuzdaş (2012) tarafından geliştirilen müzik dersi tutum ölçeği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre 6. sınıf öğrencilerin müzik dersine karşı tutumları diğer sınıf seviyesindeki öğrencilere göre daha yüksektir. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin müzik dersine ilgisi yeterli düzeydedir.

Babacan, Küçükosmanoğlu, Babacan ve Yüksel (2016)'nın “Müzik Eğitiminde Çalgı Çalışma Yöntemleri Ölçeği Geliştirme Çalışması” adlı makale çalışmalarında çalgı çalışmaya yönelik güvenilir ve geçerli çalgı çalışma yöntemleri ölçeği geliştirmeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya müzik eğitimi anabilim dalında öğrenim gören 330 öğrenci katılmıştır. Ölçeğin KMO değeri 0, 843, Cronbach Alfa değeri 0, 811 çıkmıştır. Geliştirilen 16 maddelik ölçek faktör analizi sonrasında tek faktörlü olduğu görülmüştür.

Küçükosmanoğlu (2015)'in “Müzik biçimleri dersine yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması” makale çalışmalarında müzik biçimleri dersine yönelik tutumların belirleneceği geçerli ve güvenilir ölçek geliştirme amaçlanmıştır. Geliştirilen tutum ölçeği, müzik eğitimi anabilim dalında öğrenim gören 123 öğrenciye uygulanmıştır. Faktör analizi sonrasında ölçeğin 3 faktörlü bir yapıda olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0, 96 olarak bulunmuş ve ölçeğin bu değerle yüksek güvenilirlikte olduğu belirlenmiştir.

Palancı ve Doğan (2015)'in “Music Performance Anxiety Scale for High School Students: Validity and reliability study” adlı makale çalışmalarında Ortaöğretim (lise) öğrencileri için Müzik Performansı Kaygı Ölçeği (MPAS) geliştirmeyi amaçlamışlardır. Çalışmaya 546 lise öğrencisi katılmıştır. Yapılan faktör analizi sonrasında toplam varyansın %42, 74'ünü açıklayan üç faktörlü bir yapıya ulaşılmıştır. Geliştirilen Kaygı Ölçeğinin Cronbach

Alfa değeri 0,86 bulunmuş, bu değer ile geliştirilen ölçeğin yüksek güvenirlikte olduğu anlaşılmıştır.

Öztürk ve Kalyoncu (2014)'nın "İlköğretim altıncı sınıf müzik dersi için bir tutum ölçeği geliştirme denemesi" adlı makale çalışmalarında ilköğretim altıncı sınıf müzik dersi için bir tutum ölçeği geliştirilmesi amaçlanmış yapılan kuramsal çalışmaların sonrasında 47 maddeden oluşan bir ölçek oluşturulmuştur. Yapılan faktör analizleri sonrasında 25 maddeden oluşan geçerli ve güvenilir bir ölçek oluşturulmuştur.

Koca (2013)'ün "Ortaöğretim Öğrencilerinin Müzik Dersine Yönelik Tutumlarının incelenmesi" adlı makale çalışmasında ortaöğretim öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumları incelenmek istemiştir. Örneklemi Mersin ilinde bulunan beş lisede öğrenim gören 454 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada Nacakcı (2006) tarafından geliştirilen tutum ölçeği kullanılmıştır. Veriler t testi ve ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarında ise müzik dersine yönelik tutumların cinsiyete göre anlamalı bir farklılık oluşturmadığı ve okul türleri ve aile türlerine göre anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin genel olarak müzik dersine karşı olumlu görüşte olduğu araştırma sonuçlarına yansımıştır.

Ekici (2012) tarafından çalışılan "Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi" adlı makale çalışmasında Bireysel Ses Eğitimi dersine yönelik bir tutum ölçeği geliştirilmesi amaçlanmıştır. Oluşturulan Ölçek eğitim fakültelerinin Müzik Eğitimi Ana bilim dallarında eğitim gören 271 öğrenciye uygulanmış, Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı $\alpha=0.95$ olan yüksek güvenirlikte bir tutum ölçeği elde edilmiştir.

Özmenteş (2012) "İlköğretim öğrencilerinin evdeki müziksel ortamları, müzik dersine yönelik tutumları ve kişisel değişkenleri arasındaki ilişkiler" adlı makale çalışmalarında ilköğretim öğrencilerinin evdeki müziksel ortamları, müzik dersine yönelik tutumları ve kişisel değişkenleri arasındaki ilişkilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma 246 ilköğretim öğrencisine uygulanmıştır. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Evdeki Müziksel Ortam Ölçeği ve Müzik Dersine Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Varış ve Cesur (2012)'un "Ortaöğretim düzeyi müzik dersine yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi" adlı makale çalışmalarında ortaöğretim öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumlarını ölçen, geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış, beş dereceli Likert tipi bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Toplam 18 maddeden meydana gelen tutum ölçeğinden elde edilen bu bulgulara göre ortaöğretim öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumlarını

ölçmede kullanılabilecek yeterli düzeyde geçerlik ve güvenirlik değerlerine sahip bir ölçek oluşturulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Nacakcı ve Dalkıran (2011) “Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Bireysel Çalgı Sınavına Yönelik Kaygıları” adlı makale çalışmalarında, Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı öğrencilerinin “Bireysel Çalgı” dersi sınavında içinde bulundukları kaygı düzeylerini ve bu kaygıların farklı değişkenlere göre anlamlı bir farklılığa sahip olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada Türkiye’nin farklı bölgelerinde yer alan 6 üniversitenin müzik eğitimi ana bilim dalında öğrenim gören ve “Bireysel Çalgı” dersi alan 459 öğrenci katılmıştır. Araştırmada araştırmacıların beklentilerinin aksine öğrencilerin bireysel çalgı dersi sınavlarında yüksek seviyede kaygı yaşamadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun orta seviyede kaygıya sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca kız öğrencilerin bireysel çalgı sınavlarında erkek öğrencilere göre daha fazla kaygı içerisinde oldukları, bireysel çalgı sınavlarında duyulan kaygının mezun olunan lise türüne göre farklılık göstermediği göze çarpan sonuçlar arasındadır.

Uluocak ve Tufan (2011)’in “İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Müzik Dersine İlişkin Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı makale çalışmalarında ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumları farklı değişkenler ele alınarak incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmaya üç farklı ilköğretim okulunda 6. Sınıf seviyesinde öğrenim gören 177 öğrenci katılmıştır. Araştırmada Nacakcı (2006) tarafından geliştirilen “Müzik Dersine İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin müzik dersine yönelik tutumlarında anne ve babanın eğitim düzeylerinin ve mesleklerinin etkili olmadığı belirlenmiştir. Kız ve erkek öğrencilerin tutumlarına bakıldığında kız öğrencilerin tutumlarının erkek öğrencilere göre daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Blok flüt haricinde başka bir çalgı çalan öğrencilerin çalgı çalmayan öğrencilere göre tutumlarının daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Öğrencinin yakın çevresinde çalgı çalan birinin olup olmaması da tutum puanını etkilememektedir.

Otacıoğlu (2007)’nın “İlköğretim 5.6.7. Sınıf Öğrencilerinin Müzik Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi” adlı çalışmasında amaç 5., 6., ve 7., sınıf öğrencilerin müzik dersine yönelik tutumlarını ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın örneklemini İstanbul ilinde bulunan Melahat Şefizade Ortaokul öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın örneklem sayısı 133’dür. Araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanan öğrenci bilgi formu ile öğretmen adaylarının müzik dersi ile ilgili düşüncelerini öğrenmek için geliştirilmiş olan

“Müzik Dersi Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek sonuçlarına baktığımızda ise, ailenin ekonomik durumu, aile fertlerinin müziği olan ilgisi ve müzik ders saatlerini yeterli bulma özellikleri açısından anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Cinsiyet değişkenine bakarak ele aldığımızda ise kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu tutum içinde olduğu ortaya çıkmıştır. 5. Sınıf öğrencilerinin 6 ve 7. Sınıf öğrencilerine göre müzik dersine karşı daha olumlu bir tutum gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmacı tarafından yapılan literatür taramasında bu duruma sebep olan durumlardan birinin öğrencilerde yaş ilerledikçe müzik dersinin gerekliliğine yönelik düşüncenin azaldığı diğerininse yaşın ilerlemesiyle müzik dersine yönelik ilginin azaldığı yönünde olmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama süreci, veri toplama araçları, verilerin analizi, toplanan verilerin çözümlenmesinde kullanılan yöntem ve tekniklerle bu yöntem ve tekniklerden elde edilen verilerin yorumlanmasına yönelik bilgi verilecektir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Karasar (1999)'a göre tarama modeli, geçmişte ya da hala var olan durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Fraenkel ve Wallen (2006)'ya göre tarama araştırmaları aşağıda bulunan üç özelliğe sahiptirler.

1. Büyük katılımcı grubunun bir konuyla veya olayla ilgili görüşlerinin veya özelliklerinin (kaygı, ilgi, tutum vb.) betimlenmesi için evrenden örneklemin seçilmesi durumu,
2. Veri kaynağı olan katılımcılara yöneltilen soruların cevaplarıyla verilerin toplanması,
3. Veriler özelliği tespit edilecek katılımcı topluluğunun her bir bireyinden değil, bir kısmından, yani örneklemden toplanır (Fraenkel ve Wallen'den aktaran, Büyüköztürk, Kılıççakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2021).

Tarama araştırmaları, anlık, kesitsel, boylamsal, geçmişe dönük olmak üzere dört farklı çeşitten oluşmaktadır. Bu araştırmada tarama türlerinden “Kesitsel” tarama araştırması

kullanılacaktır. Bu araştırma türünde betimlenecek değişkenler genellikle bir seferde ölçülmektedir (Büyüköztürk vd., 2021).

Araştırmada Likert tipi tutum ölçeği geliştirilmeye çalışılacaktır. Tutum ölçekleri içerisinde en fazla kullanılan tür olan Likert tipi tutum ölçeğinde, tutumları ölçülecek katılımcıların çeşitli tutum ifadelerine verdikleri tepkiler ile ölçüm yapılır. Katılımcı ölçekte bulunan ifadelerin her birine tepkide bulunarak, ifadenin kapsamına göre oluşan tutumun derecesini de bildirir (Tavşancıl, 2018).

Anderson (1988)'e göre Likert tipi ölçek geliştirmek sekiz aşamadan oluşmaktadır.

1. Belli bir tutuma ait çok sayıda (yaklaşık 100 civarı) madde olumlu-olumsuz olacak şekilde yazılmalıdır.
2. Yazılan maddeler ön denemeden geçirilip değerlendirilmeli, olumlu, olumsuz, nötr olacak şekilde sınıflandırılmalıdır. Bu deneme ölçeğin uygulandığı hakemler grubu ve ölçeğin düzenlendiği (benzer) gruptan seçilen kişilerce yapılmalıdır.
3. Grup tarafından çoğunluğun olumlu, olumsuz, nötr olduğu konusunda hem fikir olunmayan maddeler çıkarılmalıdır.
4. Çıkarılan maddeler sonrası kalan maddeler rastgele sıralanmalıdır.
5. Oluşan ölçek denek grubuna uygulanmalı, oluşan grup sayısı ölçekteki madde sayısından birkaç kat (en fazla beş) fazla olmalıdır.
6. Her bir tutum maddesinden alınan puan ile bütün ölçekten alınan puan arasındaki ilişki katsayısı hesaplanmalı yani madde analizi yapılmalıdır.
7. Yapılan madde analizi sonucunda ölçek puanlarıyla, istatistiksel olarak ilişkili olmayan maddeler çıkarılmalıdır.
8. Likert ölçeği bu şekilde son halini alır (Anderson'dan aktaran Tavşancıl,2018).

Araştırmacı bu aşamalardan önce ortaöğretim müzik dersi alan tüm sınıflardan şarkı söylemeye yönelik görüşlerini anlattıkları bir kompozisyon yazmalarını istemiştir. Yukarıda bulunan 1. basamakta yer alan maddeler bu kompozisyonlara göre oluşturulmuştur.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Ankara'nın Polatlı ilçesinde öğrenim gören ortaöğretim öğrencileri, örneklemini ise Polatlı Atatürk Anadolu lisesi, TOBB Fen Lisesi, Polatlı Anadolu Lisesi, Peyami Safa Anadolu Lisesi ve Duatepe Anadolu lisesi 9, 10, 11 ve 12. Sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmada “basit seçkisiz (simple random sampling)” örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Basit seçkisiz örnekleme yönteminde, her bir örnekleme birimine eşit seçim olasılığı verilerek seçilen birimler örnekleme alınmaktadır (Çingir 1994'den aktaran Büyükşener vd., 2021).

3.3. Veri Toplama Süreci

Araştırmada ortaöğretim öğrencilerine, müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik düşüncelerini kompozisyon olarak yazmaları için boş bir kâğıt verilmiştir. Kompozisyonlar okullarda görevli müzik öğretmenleri tarafından araştırmacıya ulaştırılmıştır. Farklı okul türlerinde öğrenim görmekte olan 200 öğrenciye ait kompozisyonlar araştırmacı tarafından okunmuş ve tutum maddeleri oluşturulmuştur. Kompozisyonlardan 36 tutum maddesi elde edilmiştir. Maddeler, ortaöğretimde görev yapmakta olan dört müzik öğretmeni ve bir ölçme ve değerlendirme uzmanı öğretim görevlisine uzman görüşü alınması amacıyla gönderilmiştir. Maddeler uzmanların görüşlerine göre 16 maddeye indirilmiştir. Ölçek pilot uygulaması, “Google Form” programı kullanılarak 159 öğrenciye 16 maddelik tutum ölçeğinin uygulanmasıyla gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamadan elde edilen veriler SPSS IBM Statisticks 25 programı kullanılarak incelenmiştir. Veri analizlerinde geçerlik için faktör analizi, güvenirlik için Cronbach Alfa güvenirlik katsayılarından ve Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayılarından yararlanılmıştır. Elde edilen veriler ile geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Yapı geçerliği için faktör analizi, kapsam geçerliği için ise uzman görüşlerine başvurulmuştur. Pilot uygulama sonrasında 16 Maddeden oluşan ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizlerinin sonucunda Ölçeğin KMO değeri 0,888 olarak bulunmuştur. Cronbach Alfa ile güvenirlik katsayıları hesaplanmış, güvenirlik değerinin 0,875 olduğu görülmüştür. Yapılan analizler sonucunda oluşturulan 16 maddelik ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır. Son uygulama için ölçeğin yeterli olduğuna karar verilmiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada aşağıda görülen veri toplama araçları kullanılmıştır.

1. Öğrencilerin şarkı söylemeye yönelik yazmış oldukları kompozisyonlar.
2. Geliştirilen likert tipi ölçek.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmada kompozisyonlar araştırmacı tarafından okunarak analiz edilmiş ve tutum maddeleri oluşturulmuştur. Uzman görüşü alınarak 16 maddeye indirilen tutum ölçeğinin pilot uygulama sonrası geçerlik ve güvenirlik analizleri SPSS IBM Statisticks 25 programı kullanılarak yapılmıştır. Pilot uygulama yapıldıktan sonra geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edilen tutum ölçeğinde son uygulamaya geçilmiştir. Son uygulama amacıyla örneklemden elde edilen 484 verinin geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yapılabilmesi için IBM Statisticks 25 programı kullanılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi(AFA) için yine aynı programdan yararlanılırken, Doğrulayıcı Faktör analizi(DFA) içinse AMOS Programı kullanılmıştır.

3.6. Ölçek Geliştirme Süreci

Araştırmada ölçek geliştirme süreci beş aşamada yapılmıştır.

1. Ölçek geliştirilirken ilk olarak Ankara'nın Polatlı ilçesindeki 5 farklı Ortaöğretim Okulu öğrencilerinden elde edilen 200 kompozisyon incelenmiş ve tutum maddeleri oluşturulmuştur.
2. Oluşturulan tutum maddelerinin tek bir yargıyı ifade etmesine, konu ile ilgili olmasına dikkat edilmiş, 36 maddelik oluşturulan ölçek için bir ölçme değerlendirme ve dört müzik öğretmeninden uzman görüşü alınmıştır. Olumlu ve olumsuz madde sayısı birbirine yakın olacak şekilde düzenlenerek 9 olumsuz 7 olumlu toplam 16 maddelik 5'li likert şeklinde (kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum) taslak ölçek oluşturulmuştur.
3. İki ayrı bölümden oluşan tutum ölçeğinin ilk bölümünde öğrencilere ait cinsiyet, sınıf ve okul türlerine ait demografik bilgiler bulunurken ikinci bölümde ise tutum ifadelerinin bulunduğu maddeler yer almıştır.

4. Oluşturulan lek pilot uygulama yapılması amacıyla Google form aracılığı ile basit seçkisiz yöntemle seçilen 159 öğrenciye uygulanmış, öğrencilerin cevapları excell kullanılarak spss programına aktarılmıştır. SPSS programında olumsuz tutumlar ters kodlama ile kodlanmış şekilde veri girişi yapılmış, sonrasında leğın geçerlilik ve güvenirlik analizlerine geçilmiştir.
5. Pilot uygulamadan sonra leğın geçerli ve güvenilirliğine yönelik sonuçlar elde edilmiştir. Son uygulamada TOBB Fen Lisesi, Duatepe Anadolu Lisesi, Polatlı Anadolu Lisesi, Peyami Safa Anadolu Lisesi ve Atatürk Anadolu Lisesi okullarında 9, 10, 11. ve 12. sınıf ğrencilerinde basit seçkisiz yöntemle seçilen 484 öğrenciye uygulanmıştır. Fen Lisesi ğrencileri sadece 9. ve 10. sınıfta müzik dersi aldıklarından sadece bu sınıflardan örneklem elde edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde demografik değişkenler ile ölçek sorularının dağılımları, geçerlik ve güvenirlik ile ilgili bulgular yer almaktadır.

4.1. Demografik Değişkenlerin ve Ölçek Sorularının Dağılımı

Tablo 5

Demografik Değişkenlerin Dağılımları

Değişken	Düzy	Frekans(n)	Yüzde(%)
Cinsiyet	Erkek	193	39, 88
	Kız	291	60, 12
Okul	Polatlı Atatürk Anadolu Lisesi	129	26, 65
	Polatlı Duatepe Anadolu Lisesi	128	26, 45
	Polatlı Peyami Sefa Anadolu Lisesi	59	12, 19
	Polatlı Anadolu Lisesi	91	18, 80
	Polatlı TOBB Fen Lisesi	77	15, 91
	9. Sınıf	143	29, 55
Sınıf	10. Sınıf	143	29, 55
	11. Sınıf	106	21, 90
	12. Sınıf	92	19, 01

Tablo 5’de demografik değişkenlerin dağılımına bakıldığında cinsiyet değişkeninde %39, 88’i (193 kişi) kız, %60,12’si (291 kişi) erkektir. Okul değişkeninde %26,65’i (129 kişi) Polatlı Atatürk Anadolu Lisesi, %26,45’i (128 kişi) Polatlı Duatepe Anadolu Lisesi, %12, 19’u (59 kişi) Polatlı Peyami Sefa Anadolu Lisesi, %18,80’i (91 kişi) Polatlı Anadolu Lisesi ve %15, 91’i (77 kişi) Polatlı TOBB Fen Lisesinde okumaktadır. Sınıf değişkeninin dağılımına bakıldığında, %29,55’i (143 kişi) 9.sınıf, %29,55’i (143 kişi) 10.sınıf, %21, 90’ı (106 kişi) 11. Sınıf ve %19,01’i (92 kişi) ise 12.sınıftır.

Tablo 6

Ölçek Sorularının Dağılımları

Değişken	Düzy	Frekans(n)	Yüzde(%)
Madde 1	1	62	12, 8
	2	91	18, 8
	3	114	23, 6
	4	129	26, 7
	5	88	18, 2
Madde 2	1	40	8, 3
	2	54	11, 2
	3	86	17, 8
	4	169	35, 0
	5	134	27, 7
Madde 3	1	68	14, 0
	2	105	21, 7
	3	129	26, 7
	4	103	21, 3
	5	79	16, 3
Madde 4	1	93	19, 2
	2	108	22, 4
	3	95	19, 7
	4	109	22, 6
	5	78	16, 1
Madde 5	1	96	19, 8
	2	137	28, 3
	3	114	23, 6
	4	80	16, 5
	5	57	11, 8
Madde 6	1	67	13, 8
	2	125	25, 8
	3	103	21, 3
	4	108	22, 3
	5	81	16, 7
Madde 7	1	56	11, 6
	2	84	17, 4
	3	125	25, 8
	4	130	26, 9
	5	89	18, 4
Madde 8	1	29	6, 0
	2	30	6, 2
	3	65	13, 4
	4	146	30, 2
	5	214	44, 2
Madde 9	1	48	9, 9
	2	47	9, 7
	3	74	15, 3
	4	132	27, 3
	5	183	37, 8
Madde 10	1	32	6, 6
	2	42	8, 7
	3	80	16, 5
	4	188	38, 8
	5	142	29, 3
Madde 11	1	95	19, 6
	2	108	22, 3

	3	90	18, 6
	4	98	20, 2
	5	93	19, 2
Madde 12	1	33	6, 8
	2	44	9, 1
	3	73	15, 1
	4	144	29, 8
	5	190	39, 3
Madde 13	1	45	9, 3
	2	73	15, 1
	3	129	26, 7
	4	144	29, 8
	5	93	19, 2
Madde 14	1	65	13, 4
	2	83	17, 1
	3	108	22, 3
	4	107	22, 1
	5	121	25, 0
Madde 15	1	122	25, 2
	2	87	18, 0
	3	111	22, 9
	4	92	19, 0
	5	72	14, 9
Madde 16	1	136	28, 1
	2	93	19, 2
	3	78	16, 1
	4	87	18, 0
	5	90	18, 6

Tablo 6’da ölçek maddelerine verilen 1 “kesinlikle katılmıyorum”, 2 “katılmıyorum”, 3 “kararsızım”, 4 “katılıyorum”, 5 ”kesinlikle katılıyorum” cevaplarının dağılımları yer almaktadır.

4.2. Ölçeğin Normallik Varsayımları

Ölçeğin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için doğru yöntemin seçilmesi araştırmacıların hatasız sonuçlara ulaşmasına olanak sağlayacaktır. Normal dağılmış olan veriye normal olmayan (non-parametrik) testlerin uygulanması analizin istatistiksel gücünü düşürecektir. Bunun yanında normal dağılıma sahip olmayan veriye parametrik testlerin uygulanması hatalı sonuçlara neden olacaktır (Uysal ve Kılıç, 2022). Normallik değerlendirmesi yapılırken sıklıkla Kolmogorov-Smirnov ve ShapiroWilk testleri kullanılır. Fakat Kolmogorov-Smirnov yöntemi örneklem büyüdüğünde normalliği reddetme eğilimi göstermektedir. (Pallant 2016’dan aktaran, Uysal ve Kılıç, 2022). Shapiro Wilk’te ise sadece küçük örneklemelerin kullanıldığı durumlarda istatistiksel olarak güçlü olduğu bilinmektedir (Pituch ve Stevens, 2016’dan aktaran Uysal ve Kılıç, 2022).

Tabachnick ve Fidell (2001)'e göre ise 400 civarı olan veri sayısı normal dağılmış kabul edilmeli ve parametrik testler uygulanmalıdır.

Kolmogorov –Smirnov ve ShapiroWilk testleri dışında en sık kullanılan diğer bir hipotez testi çarpıklık-basıklık testidir. Normalliğin iki unsurunun çarpıklık ve basıklık olduğu söylenebilir. Dağılımın normalliğini belirlemek üzere literatürde belirli ölçüler verilmiştir (Uysal ve Kılıç, 2022). Bunlardan biri verilerin normal dağılmış olması için çarpıklık ve basıklık değerinin -1, 5 ile +1, 5 arasında olması gerektiğidir (Tabannich ve Fidell, 2013). Bir diğeri ise verilerin normal dağılmış kabul edilebilmesi için çarpıklık ve basıklık değerinin +1, 0 ile -1+0 arasında olması gerektiğidir (Black, Babin, Anderson ve Tatham, 2013). Aşağıda bulunan Tablo 7’de tabloda ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerleri yer almaktadır.

Tablo 7

Çarpıklık ve Basıklık Değer Tablosu

Çarpıklık (Skewness):	-, 154
Basıklık (Kurtosis):	-, 402

Tablo incelendiğinde ölçeğin normal dağılmış olduğu görülmektedir. Ölçek için bundan sonraki aşamada parametrik testler uygulanacaktır.

4.3. T testi ve Anova Test Bulguları

T Testi ve Anova test bulgularında Cinsiyet değişkeni ile Ölçek arasında yapılan bağımsız örneklem T Testi sonuçları ile Okul değişkeni ve Sınıf değişkeni ile Ölçek arasında yapılan Anova F Testi sonuçları yer almaktadır.

4.3.1. Cinsiyet Değişkeni ile Ölçek Arasında Yapılan Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Tablo 8

Cinsiyet Değişkeni ile Ölçek Arasında Yapılan Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.

Ölçek	Cinsiyet	Ortalama	Standart Sapma	t testi	p değeri	Fark
Ölçek	Erkek	51.11	12.91	-1, 6923	0, 105	-
	Kız	53.15	13.83			

Tablo 8’de görüldüğü gibi Ölçek ile cinsiyet değişkeni arasında yapılan Bağımsız Örneklem t testi sonucunda, ölçek ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > \alpha=0.05$).

4.3.2. Okul Değişkeni ile Ölçek Arasında Yapılan ANOVA F Testi Sonuçları.

Tablo 9

Okul Değişkeni ile Ölçek Arasında Yapılan ANOVA F Testi Sonuçları.

Ölçek	Okul	Ortalama	Standart Sapma	F testi	p değeri	Fark
Ölçek	Polatlı Atatürk Anadolu Lisesi	53.93	12.66	16, 291	0, 000*	3 ile 1, 2, 4, 5
	Polatlı Duatepe Anadolu Lisesi	48.28	13.72			
	Polatlı Peyami Sefa Anadolu Lisesi	63.54	11.49			
	Polatlı Anadolu Lisesi	50.37	11.53			

Tablo 9’da görüldüğü gibi, Ölçek ile okul değişkeni arasında yapılan ANOVA F testi sonucunda, ölçek ile okul değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < \alpha=0.05$). Bulunan farklılık Polatlı Peyami Sefa Anadolu Lisesinden kaynaklanmaktadır.

4.3.3. Sınıf Değişkeni ile Ölçek Arasında Yapılan ANOVA F Testi Sonuçları.

Tablo 10

Sınıf Değişkeni ile Ölçek Arasında Yapılan ANOVA F Testi Sonuçları.

Ölçek	Sınıf	Ortalama	Standart Sapma	F testi	p değeri	Fark
Ölçek	9. Sınıf	50.82	13.63	1, 097	0, 357	-
	10. Sınıf	53.67	12.38			
	11. Sınıf	52.59	14.55			
	12. Sınıf	52.36	13.69			

Tablo 10’da görüldüğü gibi, Ölçek ile sınıf değişkeni arasında yapılan ANOVA F testi sonucunda, ölçek ile sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > \alpha=0.05$).

4.4. Geçerlikle İlgili Bulgular

4.4.1. Kapsam Geçerliğiyle İlgili Bulgular

Kapsam geçerliği ölçek geliştirme sürecinde önceliğinin bulunması gereken bir konudur (Tekindal, 2015). Kapsam geçerliliği sayesinde ölçülmesi istenen kavramın amaca uygun bir şekilde yeterli sayıda soru ile ölçülüp ölçülmediği belirlenir (Karagöz ve Bardakçı, 2020). Taslak ölçek maddelerin uyum veya uyumsuzluklarının uzman görüşüyle değerlendirilmesi ölçeğin geçerliliği açısından önemlidir (Yurdagül, 2005).

Kapsam geçerliğine sahip olan bir test, evreni dengeli ve yeterli bir şekilde örnekleyen verilerle ve kapsadığı her maddenin ölçülmek istenen davranışı ölçtüğü testtir. Bir testin kapsam geçerliği iki farklı türden yaklaşımdan birisi kullanılarak belirlenebilir. Bunlardan biri mantıksal ya da rasyonel yaklaşım, diğeri ise istatistiksel yaklaşımdır. İstatistiksel yaklaşımda, ilgili alanda daha önceden geliştirilmiş ve geçerli olan bir test seçilir ve sonradan geliştirilen test ile kıyaslanır. İki test aynı öğrenci grubuna uygulanır ve test puanları arasındaki korelasyon kat sayısı hesaplanır. Bu kat sayı kapsam geçerliğinin belirlenmesi istenen testin “geçerlik katsayısı” olarak belirlenir (Tekin, 2023). Mantıksal yaklaşım kullanarak kapsam geçerliği belirlenmek istendiğinde, testte yer alan her maddenin ve bir bütün olarak tüm maddelerin dağılımlarının, testin ölçmeyi amaçladığı davranışları ve konuları kapsayıp kapsamadığı belirlenir. Bunun için de (a) testteki maddelerin dağılımını belirten tablosunda yer alan dağılıma uygun olup olmadığına, (b) maddelerin her birinin diğer maddelerin ölçtüklerinden farklı bir davranışı ölçüp ölçmediğine bakılmaktadır. Testin geçerliğinin yüksek olması için her maddenin ölçmeyi amaçladığı bir davranışı ölçebilecek durumda ve evreni temsil edebilecekler yeterlilikteki sorulardan oluşması gerekir. Bu konuda uygulanabilir olan bir yol da hazırlanan konu edilen dersi veren başka öğretmenlere, testin ilgili olduğu alan uzmanlarına ve ölçme değerlendirme uzmanlarına incelenmesidir. Her maddenin ölçülmek istenen davranışı veya konuyu ölçüp ölçmediği hakkında bu kişilerden alınan görüşlere göre bazı değişiklikler yapılabilir (Tekin, 2023).

Kapsam geçerliği geliştirilen ölçek maddelerinin ölçülmek istenen değişkenleri her yönüyle temsil etme yeterliliğinde olmasının uzmanlar tarafından incelenmesidir (Gökdemir ve Yılmaz, 2023).

Ortaöğretim müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutum ölçeği daha önce geliştirilmemiştir. Bu nedenle istatistiksel olarak kapsam geçerliği belirlenemeyecektir. Kıyaslama yapılabilecek test yoktur. Bu sebeple ölçek geliştirme çalışmasında Mantıksal yaklaşım kullanılarak kapsam geçerliği belirlenmeye çalışılmıştır. Tablo 11’de yer alan “Ortaöğretim Müzik Öğretmenlerinin Şarkı Söylemeye Yönelik Tutum Ölçeği Uzman Görüşü Değerlendirme Formu” Milli Eğitim Bakanlığında en az on yıl ortaöğretim kademesinde müzik öğretmeni olarak görev yapmakta olan 4 öğretmen ve 1 ölçme ve değerlendirme uzmanı öğretim görevlisi tarafından doldurulmuştur. Müzik öğretmenleri ile ölçme ve değerlendirme uzmanı görüşleri sonucunda 36 taslak ölçek maddesi 16 maddeye indirilmiştir.

Tablo 11

Ortaöğretim Müzik Öğretmenlerinin Şarkı Söylemeye Yönelik Tutum Ölçeği Taslak Formu- Uzman Görüşü Tutum Ölçeği Değerlendirme Formu

GÖRÜŞLER	Gerekli	Yararlı/ Yetersiz	Gereksiz
1. Müzik dersinde şarkı söylemek ifade yeteneğimi güçlendirir.			
2. Müzik dersinde şarkı söylemek özgüvenimi artırır.			
3. Müzik dersinde toplu şekilde şarkı söylemeyi tercih ederim.			
4. Müzik dersinde şarkı söylemek eğlencelidir			
5. Müzik dersinde şarkı söylemek insana estetik bir bakış açısı kazandırır.			
6. Müzik dersinde şarkı söylemeyi severim.			
7. Müzik dersinde şarkı söylerken hata yapma korkusundan rahat söyleyemem.			
8. Müzik dersinde şarkı söylemek arkadaş ilişkilerimi olumlu etkiler			
9. Müzik dersinde şarkı söyleyeceğimiz anı sabırsızlıkla beklerim.			
10. Müzik dersinde şarkı söylerken kaygılanırım.			
11. Müzik dersinde şarkı söylemek beni mutlu eder.			
12. Müzik dersinde şarkı söylemek beni dersten uzaklaştırır.			
13. Müzik dersinde şarkı söylemek korkutucudur.			
14. Müzik dersinde şarkı söylemek güzel bir sosyal etkinliktir.			
15. Müzik dersinde öğretmenin performans beklentisi stres olmamı sağlar.			
16. Müzik dersinde şarkı söylemek gereksizdir.			
17. Müzik dersinde şarkı söylemek duyguların dışavurumunda yardımcıdır.			
18. Müzik dersinde şarkı söylemeyi sevmem.			
19. Müzik dersinde şarkı söylerken utanırım.			
20. Müzik dersinde şarkı söylerken arkadaşlarımdan bana güleceğini düşünürüm.			
21. Müzik dersinde şarkı söylemek iyi hissettirir.			
22. Müzik dersinde şarkı söylemek farklı kültürleri tanımamı sağlar.			
23. Müzik dersinde şarkı söylemek yerine enstrüman çalınmalıdır			
24. Müzik dersinde tek başıma şarkı söylemek istemem			
25. Müzik dersinde şarkı söylemeyi öğrenerek kariyer sahibi olabiliriz			
26. Müzik dersinde şarkı söylemek ilgimi çekmez.			
27. Müzik dersinde şarkı söyledikten sonra kendimi yorgun hissederim.			
28. Müzik dersinde şarkı söylerken yeteneklerimin geliştiğini hissederim.			

29. Müzik dersinde şarkı söyleme etkinliklerine severek katılırım.
30. Müzik dersinde şarkı söylemek endişeli hissettirir.
31. Müzik dersinde şarkı söylemek sahne korkumu yenmeme yardımcı olur.
32. Müzik dersinde şarkı söylemekten nefret ederim.
33. Müzik dersinde sadece marşları seslendirmeyi severim.
34. Müzik dersinde şarkı söylersem arkadaşlarım benimle alay ederler.
35. Müzik dersinde şarkı söylemek nefesimi kullanmamı öğrenmeme yardımcı olur.
36. Müzik dersinde şarkı söylemek beni bunaltır.

4.4.2. Yapı Geçerliliği ile İlgili Bulgular

Yapı, birbiri ile bağlantılı olduğu düşünülen belli öğelerin veya öğeler arasındaki ilişkilerin örüntüsüdür. Bu tanımdan yola çıkarak bir testin yapısının geçerlik süreci, testin maddelerine verilmiş olan cevaplar arasındaki ilişkinlerin analiz edilmesine dayanmaktadır (Tekin, 2023). Yapı geçerliliği, geliştirilen ölçekteki maddelere verilen cevaplardaki kovaryansın mevcut bulunan yapıyı açıklama seviyesi ile ilişkilidir. Yapı geçerliliği geliştirilen ölçme aracına verilen cevapların birbirleri ile ilişkisini test eder (Tekindal, 2015).

Gökdemir ve Yılmaz (2023)'ün tanımlarıyla da yapı geçerliği, bir ölçeğin ölçülmesi hedeflenen teorik bir yapıyı ölçebilme derecesidir. Ölçeğin kaç faktörden oluştuğunun, bu faktörlere ait olan maddelerin hangileri olduğunun, ölçeğin geliştiriliş amacına hizmet edip etmediğinin ve analiz sonuçlarından elde edilen puanlarında ne anlama geldiğinin incelenmesidir.

4.4.3. Örneklemin Uygunluğunun Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Testi ile Ölçülmesi

Örneklem büyüklüğünün faktör analizine uygun olup olmadığını anlayabilmek amacıyla KMO analizi yapılmıştır. KMO testi sonucu 0 ile 1 arasında bir değer almaktadır. Elde edilen değer, 0.90 ve üzerinde ise mükemmel, 0.80-0.90 çok iyi, 0.70- 0.60'larda pekiyi olmadığını, 0.50'nin altında ise kabul edilemez olduğunu belirtmektedir (Tavşancıl, 2018). Parametrik analizler için verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini ve anlamlı faktörlerin oluşup oluşamayacağını belirlemek gerekmektedir (Kara, 2014). Bunun için Barlett küresellik testi uygulanması gerekmektedir. Barlett testinin sonucu ne kadar yüksekse manidar ve anlamlı olma olasılığı da o kadar yüksek olmaktadır (Tavşancıl, 2018).

KMO değeri, değişenler tarafından oluşturulan ortak varyans miktarını belirtmektedir. Bu değerin 1, 00'a yakın olması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterirken, 0, 50'nin altına düşmesi bu veriler ile faktör analizi yapmanın doğru olmadığını gösterir. Ayrıca elde edilen p değeri 0, 10 veya daha üzerindeyse bu verilerle faktör analizi yapmanın uygun olmadığı söylenebilir.

Tablo 12

KMO Testi Sonuçları

Küresellik testi	Ki-Kare Değeri	4206, 868
	Serbestlik Derecesi	120
	p değeri	0, 000*
KMO		0, 931

Yapılan KMO testine bakıldığında, KMO=0, 931 ile 1, 00'e oldukça yakın olduğu dolayısıyla bu veriler ile faktör analizi yapmanın uygun olduğu söylenebilir. Ayrıca p=0, 000 olduğundan anlamlıdır. Bu da faktör analizi yapmanın uygun olduğu göstermektedir.

4.4.4. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) Bulguları

Bilgi, tutum, davranış, eğilim alanlarda gibi yapıların ölçülebilmesi için Sosyal Bilimler, Davranış Bilimleri, Toplum bilimleri gibi birçok alanda ölçek geliştirme çalışmaları yapılmaktadır. Geliştirilen ölçeklerle çeşitli kuramsal yapılar ölçülmeye çalışılır. Faktör analizi bu yapıların açıklanmasında günümüzde en sık kullanılan istatistiksel araçtır (Doğan, Soysal ve Karaman, 2017). Faktör analizi aralarında ilişki bulunan ve gözlenen X veri matrisindeki p değişkende, gözlenemeyen ama değişkenlerin bir araya gelmesi sebebiyle ortaya çıkan sınıflamayı aktaran gelişigüzel faktörleri ortaya çıkarmayı hedefler. Ortaya çıkan bu yeni değişken faktör olarak isimlendirilir. Faktör analizinde hedeflenen iki amaç bulunmaktadır. Bunlardan biri değişken sayısını azaltmak, ikincisi de değişkenler arasındaki ilişkilerden yola çıkarak yeni yapılara ulaşmaktır (Özdamar, 2010). Faktör analizi “Açımlayıcı Faktör Analizi” (AFA) ve “Doğrulayıcı Faktör Analizi” olmak üzere ikiye ayrılır (Doğan, Soysal ve Karaman, 2017). Açımlayıcı faktör analizi (AFA) ölçeğin faktör yapısının belirlenebilmesi için yapılmaktadır (Gökdemir ve Yılmaz, 2023). AFA, daha çok sayıda bulunan j değişkeninden daha az sayıda bulunan k gizil faktör üretebilmek için kullanılan açımlayıcı bir yöntemdir. (Henson ve Roberts, 2006). Araştırmada AFA analizleri Spss programında yapılmıştır ve aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 13

Ortak Varyans (Communalities) Tablosu

Maddeler	Başlangıç/referans değeri	Madde Yüğü
Madde 1	1, 000	, 561
Madde 2	1, 000	, 709
Madde 3	1, 000	, 668
Madde 4	1, 000	, 638
Madde 5	1, 000	, 492
Madde 6	1, 000	, 662
Madde 7	1, 000	, 708
Madde 8	1, 000	, 515
Madde 9	1, 000	, 471
Madde 10	1, 000	, 711
Madde 11	1, 000	, 387
Madde 12	1, 000	, 547
Madde 13	1, 000	, 473
Madde 14	1, 000	, 635
Madde 15	1, 000	, 668
Madde 16	1, 000	, 560

Ortak Varyans (Communalities) tablosu Madde yüğü değeri %40'ın üzerinde olması beklenmektedir. Tablo 13'de görüldüğü gibi maddelere ait yükler %40 üzerindedir.

Tablo 14

Açıklanan Toplam Varyans (Total Variance Explained) Tablosu

Başlangıç Öz Değerleri				Döndürölmüş Kareli Yüğülerin Toplamı			
Maddeler	Toplam	Varyans%	Kümülatif	Toplam	Varyans %	Kümülatif	Toplam
Madde 1	7, 106	44, 413	44, 413	7, 106	44, 413	44, 413	6, 776
Madde 2	2, 300	14, 376	58, 789	2, 300	14, 376	58, 789	3, 978
Madde 3	, 903	5, 643	64, 432				
Madde 4	, 788	4, 925	69, 357				
Madde 5	, 649	4, 056	73, 413				
Madde 6	, 568	3, 551	76, 964				
Madde 7	, 531	3, 317	80, 281				
Madde 8	, 466	2, 911	83, 192				
Madde 9	, 448	2, 799	85, 991				
Madde 10	, 419	2, 619	88, 610				
Madde 11	, 375	2, 342	90, 952				
Madde 12	, 358	2, 236	93, 189				
Madde 13	, 313	1, 957	95, 146				
Madde 14	, 295	1, 845	96, 991				
Madde 15	, 259	1, 622	98, 613				
Madde 16	, 222	1, 387	100, 000				

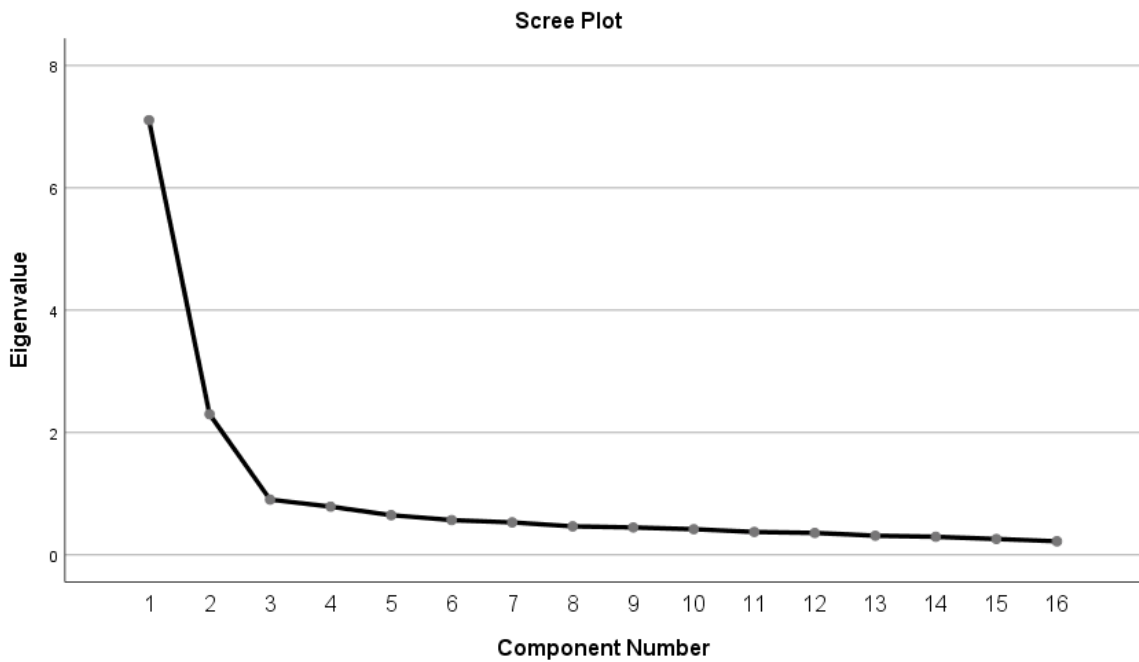
Tablo 15

Ölçek Alt Boyutlarının Açıkladığı Toplam Varyans Açıklanan Toplam Varyans (Total Variance Explained)

BOYUT	Özdeğer	% Varyans	Kümülatif %
1	7, 106	44, 413	44, 413
2	2, 300	14, 376	58, 789

Tablo 14 ve 15 incelediğinde geliştirilen tutum ölçeğinin toplamda iki alt boyutta sınırlandırılmış olduğu, iki faktörden oluştuğu görülmektedir. Birinci alt boyutun ölçeğe ait öz değeri 7, 10 ve toplam açıkladığı varyans %44, 41’dir. İkinci alt boyutun öz değeri 2, 30 ve toplam açıkladığı varyans %14, 37’dir. İki alt boyut beraber ölçeğin toplam %58, 78’lik bir kısmını açıklamaktadır. Ortaya çıkan iki faktörün varyansa yaptığı etki % 58, 789’dur.

Faktör analizi sonucuna göre sonucu tek faktörlü olan ölçekler toplam varyansın %30’unu açıklarken, sonucu çok faktörlü ölçekler ise varyansın en az %40’ını açıklamalıdır (Gökdemir ve Yılmaz, 2023).

Şekil 4. Yamaç grafiği (Scree Plot)

Yukarıda Şekil 4’de Yamaç Grafiği görülmektedir. “Eigen” özdeğer değerini, “Component Number” Bileşen sayısı’nı ifade etmektedir. Çizgi grafiğin yatay duruma geldiği nokta

faktör sayısını belli etmektedir. Grafik sonuçlarına göre ölçeğin 2 faktörden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 16

Bileşen Matrisi (Component Matrix)

Maddeler	1	2
Madde 7	, 820	
Madde 3	, 811	
Madde 2	, 804	
Madde 10	, 802	
Madde 14	, 796	
Madde 1	, 730	
Madde 5	, 688	
Madde 8	, 684	
Madde 9	, 684	
Madde 12	, 681	
Madde 13	, 621	
Madde 4	, 381	, 702
Madde 6	, 506	, 638
Madde 15	, 545	, 610
Madde 16	, 451	, 597
Madde 11	, 402	, 474

Tablo 17

Desen Matrisi (Pattern Matrix)

Maddeler	1	2
Madde 10	, 859	
Madde 2	, 854	
Madde 7	, 828	
Madde 12	, 771	
Madde 3	, 766	
Madde 1	, 736	
Madde 8	, 728	
Madde 13	, 724	
Madde 14	, 714	
Madde 5	, 681	
Madde 9	, 551	
Madde 4		, 833
Madde 6		, 801
Madde 15		, 783
Madde 16		, 744
Madde 11		, 603

Tablo 16 ve 17’de faktör yük değerlerinin 0, 40 üzerinde olması beklenmektedir. Görüldüğü gibi madde yüklerinde herhangi bir sorun belirlenmemiştir. Tablo 17’de

maddelerin hangi faktöre ait olduğu görülmektedir ve her madde tek bir faktöre ait olarak dağılım göstermiştir.

Tablo 18

Birinci Alt Boyuta Ait Madde ve Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör Yükleri
10	, 859
2	, 854
7	, 828
12	, 771
3	, 766
1	, 736
8	, 728
13	, 724
14	, 714
5	, 681
9	, 551

Yukarıda Tablo 18’de göre ölçeğin birinci alt boyutunun toplam 11 maddeden oluştuğu görülmektedir (10, 2, 7, 12, 2, 1, 8, 12, 14, 5, 9). Alt boyuta ait faktör yükleri ,859 ile ,551 arasında değişmektedir. Boyutu en iyi açıklayan 10.maddedir.

Tablo 19

İkinci Alt Boyuta Ait Faktör Yükleri

Maddeler	Faktör Yükleri
4	, 833
6	, 801
15	, 783
16	, 744
11	, 603

Yukarıdaki Tablo 19’da görüldüğü gibi ölçeğin ikinci alt boyutu toplamda 5 maddeden oluşmaktadır (4, 6, 15, 16, 11). Alt boyuta ait faktör yükleri , 833 ile , 603 arasında değişmektedir. Boyutu en iyi açıklayan 4.maddedir.

Tablo 20

Bileşen Korelasyon Matrisi (Component Corelation Matrix) Tablosu

Faktör	1	2
1	1, 000	, 359
2	, 359	1, 000

Tablo 20'yi incelediğimizde faktörlerin birbiri ile pozitif yönde ilişkisi olduğu görülmektedir.

4.4.4.1. Faktörlerin Adlandırılması

Tablo 21

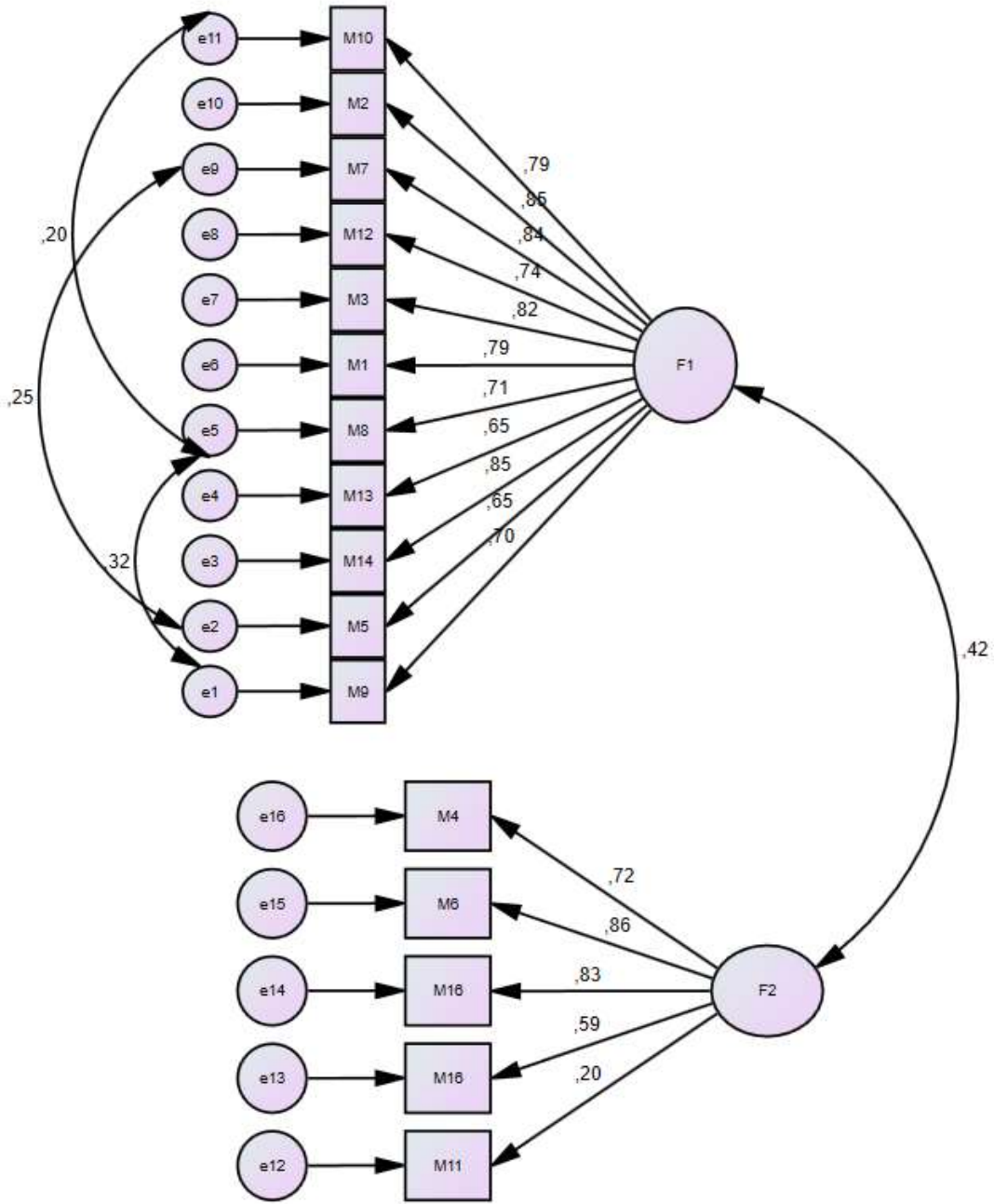
Faktörlerin Adlandırılması

Maddeler	Ait Olduğu Faktör (Alt Boyut)	Faktör Adı
1.Müzik dersinde şarkı söylemek özgüvenimi artırır.	1	Gelişimsel Etkiler
2. Müzik dersinde şarkı söylemek eğlencelidir		
3. Müzik dersinde şarkı söylemeyi severim.		
5.Müzik dersinde şarkı söyleyeceğimiz anı sabırsızlıkla beklerim.		
7.Müzik dersinde şarkı söylemek beni mutlu eder.		
8.Müzik dersinde şarkı söylemek beni dersten uzaklaştırır.		
9.Müzik dersinde şarkı söylemek korkutucudur.		
10.Müzik dersinde şarkı söylemek güzel bir sosyal etkinliktir.		
12. Müzik dersinde şarkı söylemek gereksizdir		
13. Müzik dersinde şarkı söylemek duyguların dışavurumunda yardımcıdır.		
14. Müzik dersinde şarkı söylemeyi sevmem.	2	Duygusal Tepkiler
4.Müzik dersinde şarkı söylerken hata yapma korkusundan rahat söyleyemem.		
6.Müzik dersinde şarkı söylerken kaygılanırım.		
11. Müzik dersinde öğretmenin performans beklentisi stres olmamı sağlar.		
15.Müzik dersinde şarkı söylerken utanırım.	2	Duygusal Tepkiler
16.Müzik dersinde şarkı söylerken arkadaşlarımdan bana güleceğini düşünürüm.		

Tablo 21'de ölçek maddelerinin içeriklerine göre faktörler adlandırılmıştır. Adlandırılma aşamasında klinik psikolog ve uzman müzik öğretmeninin görüşlerine başvurulmuştur.

4.4.5. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) modeli teori üreten bir yapı modeli olmasından daha çok teoriyi test eden bir yapı modelidir (Henson ve Roberts, 2006). Doğrulayıcı faktör analizinden önce araştırmacı tarafından bir hipotez oluşturulur. Oluşturulan hipotez hangi değişkenlerin hangi boyutlarla ve bu boyutların hangilerinin birbirleriyle ilişkili olduğuyla ilgilidir. Doğrulayıcı faktör analizi, kurulan hipotez sonrasında gizil değişkenler ile ilgili kuramların test edilebilmesini sağlar (Tabachnick ve Fidell, 2014). AFA' da tespit edilen faktörler ile kuramsal olarak tespit edilen faktörler arasında ilişki ve uyum olup olmadığı DFA ile anlaşılır (Özdamar, 2010).

Şekil 5. DFA modeli

AFA yapıldıktan sonra en az 150 ve ideal olarak 250 kişinin oluşturduğu yeni bir örneklem grubundan veri toplanarak DFA yapılmalıdır (Gökdemir ve Yılmaz, 2023). Tutum ölçeği geliştirme çalışmasında 484 örneklemden alınan verilerle AFA yapılmış, DFA için tekrar farklı 193 örneklemden veri alınmıştır.

Tablo 22

Uyum İndeksleri

χ^2	df	p	χ^2/df	GFI	CFI	RMSEA	AGFI	NFI	RFI	IFI	TLI
193,793	100	,000	1,938	,888	,950	,070	,847	,903	,883	,950	,940

Tablo 22’de uyum indeksleri değerleri görülmektedir.

Ölçek ve alt boyutlarını test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Modelde iyileştirme yapılırken uyumu azaltan değişkenler belirlenmiş, artık değerler arasında kovaryansı yüksek olanlar için yeni kovaryanslar oluşturulmuştur.

Şekil 5’de AMOS aracılığıyla çizilmiş olan diyagramda elde edilmiş verilerin değerlerinin 1’in üzerinde olmaması beklenmektedir. Çıkan sonuçlara göre birinci alt boyut ve ikinci alt boyut arasındaki standardize edilmiş korelasyon değeri 0.42 olarak görülmektedir. Standardize edilmiş bu değerler her bir maddenin kendi faktörlerini açıklama gücüne ait bilgiler vermektedir.

Doğrulayıcı faktör analizi uyum indeksleriyle ilgili literatür taraması yapılmıştır. Buna göre; Örneklem sayısı 200’den fazla olduğu durumlarda P değeri $P > ,050$ genellikle anlamlı olmaktadır. Bu durumda bakılması gereken değer χ^2/df değeridir. Bu değer $\chi^2/df \leq 2$ ise model uyumu mükemmeldir. $3 < \chi^2/df \leq 5$ arasında ise model uyumu kabul edebilir düzeydedir. Eğer değer 5’den büyükse model reddedilmelidir (Gökdemir ve Yılmaz, 2023).

Erkorkmaz, Etikan, Demir, Özdamar ve Sanioğlu (2013) “Doğrulayıcı Faktör Analizi ve Uyum İndeksleri” adlı çalışmalarında; çeşitli istatistik değerler ve uyum değerine aşağıdaki gibi yer vermişlerdir.

1. GFI istatistiği 0 ile 1 arasında değerler almaktadır. 1 e yakın değerler iyi uyumu gösterir.
2. AGFI 0 ile 1 arasında değerler almaktadır. 1’e yakın değerler iyi uyumu göstermektedir. 0,90 ya da 0,95 üzerindeki AGFI değerleri için iyi uyumdur. Ayrıca bu indeks için 0,90, temel modele göre belirleyici iyi uyumu gösterirken, 0,85’den büyük değerler de kabul edilebilir uyum değerleridir.
3. AIC, CAIC, BIC, ECVI ne kadar küçükse o kadar iyi uyum olarak düşünülmektedir. Büyük değerler zayıf uyumu belirtmektedir.

4. RMR ve SRMR 0 ile 1 aralığında değer alır. RMR değeri 0'a yaklaştıkça iyi uyum olarak belirtilmektedir. 2, 25 Ki-kare gibi kötü uyum indeksidir; yani yüksek değerler kötü uyumu göstermektedir.
5. IFI ve NFI 0 ile 1 aralığında değer alır. Değer 1'e yaklaştıkça iyi uyum olarak belirtilmektedir.
6. NFI 0 ile 1 aralığında değer alır. RMR değeri 0'a yaklaştıkça iyi uyum belirtir.
7. PNFI 0 ile 1 aralığında değer alır. RMR değeri 0'a yaklaştıkça iyi uyum belirtir.
8. CFI indeksi de 0 ile 1 arasında değerler alır. Yüksek değerler iyi uyumu gösterir.
9. Kötü uyum indeksi olarak bilinen ve 0 değerinin mükemmel uyumu gösterdiği bilinen RMSEA için 0,05'in altındaki değerler iyi uyum, 0, 08'in altındaki değer makul değer olarak kabul edilmektedir. Ayrıca 0, 08 ile 0, 10 arasındaki değerler orta düzeyde bir uyum olarak gösterilirken, 0,10'un üzerindeki değerler kabul edilebilir değildir.
10. PGFI 0-1 aralığında değerler almakla birlikte, yüksek değer daha iyi uyumu göstermektedir.

DFA Analizlerinde RMSEA, SRMR ve RMR değeri $\leq 0, 05$ olduğunda model uyumunun mükemmel olduğu belirtilir. Değer, 0, 05-0, 08 arasında ise kabul edilebilir bir değer olduğu, 0, 08-0, 10 arasında ise kötü, $>0, 10$ ise kabul edilemez bir değer şeklinde yorumlanmaktadır (Gökdemir ve Yılmaz,2023).

NNFI (TLI) veya CFI değerleri 0, 90'dan küçük bulunduğunda ise geliştirilen ölçek modeli hatalı kabul edilir. AGFI değerinin en az 85 olması gerekmektedir. CFI, GFI, NNFI (TLI), NFI, IFI, RFI değerleri ≥ 90 ise kabul edilebilir uyum vardır. ≥ 95 ise mükemmel uyumda denilebilir (Gökdemir ve Yılmaz, 2023).

Tablo 21'de bulunan mevcut örneklem için hesaplanan uyum indeksleri literatür taraması sonucu elde edilen değerlerle birlikte incelendiğinde;

1. χ^2/df değeri 1, 938 olduğu için kabul edilebilir bir değer olarak görülmektedir.
2. RMSEA değeri ,070 bulunarak modelin kabul edilebilir yeterli olduğunu göstermiştir.
3. AGFI, GFI, CFI, ve IFI değerleri ise , 80'in üzerinde olduğundan yüksek derecede uyuma sahiptirler.
4. NFI değeri ,903 değeri ile 1 yakın olduğundan yüksek uyum göstermektedir.
5. CFI değeri ,950 değeri ile 1 e yakın yüksek uyum göstermektedir.

4.5. Güvenirlikle İlgili Bulgular

4.5.1. Ölçek Güvenirliği

Bir ölçeğin güvenilir bir ölçek olması, ölçme aracının amaçlanan yapıyı ölçmede duyarlı olması, hatalardan arınık ve homojen olabilmesi, benzer koşullarda tekrarlanan ölçümlerde kararlı ve tutarlı ölçümler yapmasıyla ilgilidir. Likert tipi ölçeklerde iç tutarlığın güvenilirliği Cronbach alfa katsayısı ile bulunur (Gökdemir ve Yılmaz, 2023).

Tablo 23

Cronbach Alfa Değer Tablosu

Cronbach's Alpha	N
0,909	15

Tablo 23'te Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının 0,909 olduğu görülmektedir. Cronbach Alpha değerinin 0,70'nin üzerinde olması beklenmektedir (Gürbüz ve Şahin 2015, Nakip, 2017). Bu bağlamda çıkan sonuçlara bakıldığında ölçeğin “güvenilir” düzeyde olduğu söylenebilir.

NOT: Cronbach Alfa değeri aşağıdaki aralıklara göre yorumlanmıştır:

$0 < R < 0.40$ ise güvenilir değil

$0.40 < R < 0.60$ ise düşük güvenilirlikte

$0.60 < R < 0.80$ ise oldukça güvenilir

$0.80 < R < 1.00$ ise yüksek güvenilirlikte (Uzunsakal ve Yıldız, 2018).

4.5.2. Madde Güvenirliği

Tablo 24

Güvenirlik Tablosu (Item-Total Statistics Tablosu)

Maddeler	Madde silinirse ölçek ortalaması	Madde çıkarıldığında varyans değeri	Düzeltilme madde korelasyonu	yapılmış toplam	Madde çıkartıldığında iç tutarlılık
Madde 1	49, 15	159, 369	, 649		, 901
Madde 2	48, 71	158, 580	, 715		, 899
Madde 3	49, 30	156, 792	, 738		, 898
Madde 4	49, 41	166, 404	, 393		, 910
Madde 5	49, 62	160, 942	, 603		, 903
Madde 6	49, 32	163, 217	, 515		, 905
Madde 7	49, 11	157, 250	, 738		, 898
Madde 8	48, 34	162, 966	, 596		, 903
Madde 9	48, 60	159, 500	, 628		, 902
Madde 10	48, 59	159, 890	, 713		, 899
Madde 11	49, 38	165, 908	, 393		, 910
Madde 12	48, 49	162, 471	, 582		, 903
Madde 13	49, 00	164, 420	, 522		, 905
Madde 14	49, 06	155, 475	, 732		, 898
Madde 15	49, 54	160, 860	, 547		, 905
Madde 16	49, 55	162, 963	, 449		, 908

Tabloda 24'te madde çıkarılmadı durumunda ölçeğin güvenirlik seviyesinin ne şekilde değışeceği görölmektedir. Tabloda yer alan sonuçlara göre hiçbir maddenin ölçekten çıkarılmasına gerek olmamıştır. Üçüncü sütunda yer alan madde toplam puan korelasyonlarına baktığımızda ise tüm değerin beklenildiği gibi 0, 30 üzerinde olduğu görölmektedir.

4.5.3. Alt Boyutların Güvenirliği

Tablo 25

Birinci Alt Boyut Cronbach Alfa Güvenirlik Tablosu

Cronbach's Alpha değeri	Madde sayısı
, 925	11

Birinci alt boyuta ait maddeler: 7, 12, 3, 1, 8, 13, 14, 5, 9, 6, 2.

Tablo 25'te Birinci Alt Boyutun Cronbach Alfa değeri görölmektedir. Değer ,925 ile yüksek güvenirliktedir.

Tablo 26

İkinci Alt Boyut Cronbach Alfa Güvenirlik Tablosu

Cronbach's Alphadeğeri	Madde sayısı
,817	5

İkinci alt boyuta ait maddeler: 4, 6, 11, 15, 16.

Tablo 26'da İkinci Alt Boyutun Cronbach Alfa değeri görülmektedir. Değer ,817 ile yüksek güvenirliliktir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde, ortaöğretim müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi sürecinde elde edilen bulgularla ilgili tartışmaya yer verilmiştir. AFA, DFA, güvenilirlik analizleri, ölçüt bağıntılı geçerlik ve demografik değişkenlere ilişkin bulgular tartışılarak yorumlanmıştır.

5.1. Geliştirilen Ölçme Aracının Geçerliğine Yönelik Bulgular

Bu araştırmanın amacı ortaöğretim döneminde müzik dersi alan öğrencilerin şarkı söylemeye yönelik tutumlarının belirlenmesi için geçerli ve güvenilir bir ölçek oluşturmaktır. Bu amaçla ölçeğin geliştirilmesi sürecinde literatür taraması yapılmış, ortaöğretimde müzik eğitimi alan 200 öğrenciden şarkı söylemeye yönelik düşüncelerini paylaşacakları kompozisyonlar yazmaları istenmiştir. Bu kompozisyonlardan elde edilen 25 tutum maddesi uzman görüşü alınarak 16 maddelik bir deneme formu oluşturulmuştur. Ölçek deneme formu, pilot uygulama yapılması amacıyla basit seçkisiz örneklem ile seçilmiş 159 ortaöğretim öğrencisine uygulanmıştır. Elde edilen veriler ile geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Yapılan pilot uygulamada ölçeğin KMO değeri 0, 888 bulunmuştur. Cronbach's Alfa ile güvenilirlik katsayıları hesaplanmış, güvenilirlik değerinin 0, 875 olduğu görülmüştür. Sonuçlar göre ölçek Polatlı ilçesinde ortaöğretimde müzik dersi alan öğrencilere uygulanmıştır. Uygulama okullarından TOBB Fen Lisesinde 9. ve 10. sınıflarda müzik dersi yapıldığı, 11 ve 12. Sınıflarda müzik dersi yapılmadığı için örneklem alınmamıştır. Geliştirilen 16 maddelik tutum ölçeği 5 farklı lisede öğrenim gören 484 öğrenciye uygulanmıştır. Faktör analizinde veri sayısının yeterliliğini belirlemek için KMO Testi yapılmış ve elde edilen sonuç 0, 931 olarak bulunmuştur. Bulunan değer 1'e

yaklaştıkça mükemmel, 0, 50'nin altında ise kabul edilemez değerdedir (Tavşancıl, 2018). Elde edilen değer sonucunda örneklem sayısının faktör analizi için uygun olduğu anlaşılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin toplam varyansının %58, 78'ini açıklayan iki alt boyuttan oluştuğu görülmüştür. Alt boyutlar “Duygusal Tepkiler” ve “Gelişimsel Etkiler” olarak adlandırılmıştır. Tek faktörlü ölçekler için varyans açıklama oranı en az %30'dur. Birden fazla faktöre sahip ölçekler için bu oranın daha yüksek olması beklenir (Büyüköztürk, 2009). Yapılan açımlayıcı faktör analizi(AFA) sonucunda ölçeğin yapı geçerliğine sahip bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır.

Şarkı söylemeye yönelik tutum ölçeğinin yapı geçerliğini doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi aynı okullarda öğrenim gören, daha önce veri toplanmayan 193 öğrenciden alınan örneklemle yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda birinci alt boyut ve ikinci alt boyut arasındaki standardize edilmiş korelasyon değeri 0.42 olduğu görülmektedir. Mevcut örneklem için hesaplanan uyum değerleri incelendiğinde ise χ^2/df değeri 3'ün altında olduğu için kabul edilebilir bir değer sonucuna varılmıştır (1, 938). AGFI, GFI, CFI, ve IFI değerleri ise , 80'in üzerinde olduğu için yüksek derecede temsiliyete sahiptirler. RMSEA değerinin , 080 altı olduğu için kabul edilebilir , 050 altı için ise iyi bir uyum gösterdiği bilinmektedir. Faktör analizi sonucunda , 070 bulunması yine modelin yeterli temsiliyeti olduğunu gösterir (Tabachnick ve Fidell, 2012). Farklı örneklem grubuyla yapılan DFA sonuçları ölçeğin yapı geçerliliğine sahip olduğunu göstermektedir.

5.2. Geliştirilen Ölçme Aracının Güvenirliğine Yönelik Bulgular

Geliştirilen Ölçeğin güvenirliliğini belirlemek Cronbach Alfa değeri hesaplanmıştır. Analiz sonucunda ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0, 909 çıkmıştır. Cronbach Alfa değerinin 0, 70 üzerinde olması beklenmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2015). Cronbach Alfa değeri ne kadar yüksekse maddeler birbirleriyle tutarlılığı o derece yüksektir. Ayrıca alt boyutların güvenirliliği incelendiğinde birinci alt boyutunun güvenirliliği 0, 925, ikinci alt boyutun güvenirliliği 0, 817 çıkmıştır. Diğer bir güvenirlilik analiz yöntemi olan Alt %27 üst %27 ayırt edicilik yönteminde ise alt grup ve üst grup arasında beklenildiği gibi anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Güvenirlilik analizleri sonucunda elde edilen değerler geliştirilen şarkı söylemeye yönelik tutum ölçeğinin oldukça güvenilir olduğu göstermektedir (Erkuş vd. 2017).

5.3. Demografik Değişkenlere Yönelik Bulgular

5.3.1. Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bulgular

Ortaöğretim müzik dersi alan öğrencilerin şarkı söylemeye yönelik tutumları cinsiyet, okul türü ve sınıf seviyesi değişkenine göre incelenmiştir. Geliştirilen tutum ölçeğindeki verilerin normal dağılımının anlaşılması için çarpıklık-basıklık testi yapılmıştır. Çarpıklık-basıklık analizinde ölçeğin normal dağıldığı sonucuna varılmış ve demografik değişkenler için Anova ile T testi yapılmıştır. Öğrencilerin müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutumlarda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu alanda yapılan diğer araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Bu araştırmalar incelendiğinde; Akyüz (2021) tarafından hazırlanan “Öğrencilerin müzik dersine yönelik tutumları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi” araştırmasında kız öğrencilerin tutum puanları erkek öğrencilerin tutum puanlarından yüksek çıkmıştır. Koca (2013) “Ortaöğretim Öğrencilerinin Müzik Dersine Yönelik Tutumlarının incelenmesi” çalışmasında öğrencilerin tutumlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Nacakcı ve Dalkıran (2011)’ın “Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Bireysel Çalgı Sınavına Yönelik Kaygıları ”araştırmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre bireysel çalgı sınavına yönelik kaygılarının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Palancı ve Doğan (2015) “Music Performance Anxiety Scale for High School Students: Validity and reliability study” makalesinde müzik performansı kaygı ölçeği geliştiriliş, yapılan analizlerde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek kaygıya sahip olduğu görülmüştür. Uluocak ve Tufan (2011)’ın “İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Müzik Dersine İlişkin Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmalarında Nacakcı (2006) tarafından “Müzik Dersine İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla müzik dersine yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu belirlenmiştir. Otacıoğlu (2007) “İlköğretim 5.6.7. Sınıf Öğrencilerinin Müzik Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi” araştırmasında öğrencilerin müzik dersine yönelik tutumlarını ölçen bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Yapılan analizlerde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha olumlu tutuma sahip olduğu belirlenmiştir.

5.3.2. Okul Değişkenine Yönelik Bulgular

Öğrencilerin müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutumları ile okul değişkeni arasında yapılan ANOVA F testi sonucunda, ölçek ile okul değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < \alpha=0.05$). Bulunan anlamlı ilişki Peyami Sefa Anadolu Lisesinden kaynaklanmaktadır. Alana yönelik araştırmalar incelendiğinde, Nacakcı ve Dalkıran (2011)'ın "Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğrencilerinin Bireysel Çalgı Sınavına Yönelik Kaygıları" araştırmasının ölçek sonucunda ortaya çıkan kaygı düzeyinin mezun olunan okul değişkeniyle istatistiksel olarak ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Yapılan bu araştırma tez konusu olan ölçek geliştirme çalışmasına benzerlik göstermektedir.

5.3.3. Sınıf Değişkenine Yönelik Bulgular

Geliştirilen tutum ölçeği ile sınıf değişkeni arasında yapılan ANOVA F testi sonucunda, ölçek ile sınıf değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > \alpha=0.05$).

Diğer araştırmalar incelendiğinde, Umuzdaş ve Kızıklı (2018) "İlköğretim öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumları" araştırmasında ilköğretim öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumlarının belirlenmesini amaçlamışlardır. Araştırmaya 6, 7 ve 8. sınıflarda öğrenim gören 225 öğrenci katılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre 6. sınıf öğrencilerinin müzik dersine karşı tutumları diğer sınıf seviyesindeki öğrencilere göre daha yüksektir. Otacıoğlu (2007) "İlköğretim 5.6.7. Sınıf Öğrencilerinin Müzik Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi" çalışmasında 5., 6., ve 7., sınıf öğrencilerin müzik dersine yönelik tutumlarını ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Otacıoğlu (2007) 'nın "İlköğretim 5.6.7. Sınıf Öğrencilerinin Müzik Dersine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi" araştırmasında 5., 6., ve 7., sınıf öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumlarını ölçen bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Yapılan analizler sonrasında 5. sınıf öğrencilerinin 6 ve 7. sınıf öğrencilerine göre müzik dersine karşı daha olumlu bir tutum gösterdiği belirlenmiştir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada ortaöğretim müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutum ölçeği geliştirilmiştir. Geliştirilen Tutum Ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılarak demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Bu bölümde elde edilen bulgulara yönelik önerilere yer verilecektir.

6.1. Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre ortaöğretim müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik geliştirilen tutum ölçeğinin geçerli ve güvenilir olduğu belirlenmiştir. Yapılan Literatür taramasında müzik eğitimi ile ilgili çok sayıda ölçek geliştirme çalışması bulunmasına rağmen ortaokul öğrencileri için geliştirilen ölçekler arasında şarkı söylemeye yönelik tutum ölçeğinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Geliştirilen ölçeğin ortaöğretimde müzik dersi alan öğrencilerin şarkı söylemeye yönelik yapılan başka bir çalışma olmaması nedeniyle müzik eğitime katkı sağlayacağı düşüncesiyle oldukça önemlidir. Geliştirilen tutum ölçeği müzik eğitimi, ses eğitimi ve şarkı söylemeye yönelik diğer çalışmalara örnek olması yönünden de önemlidir.

Araştırmanın demografik değişkenleri incelendiğinde ortaöğretim öğrencilerinin müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılığının olmadığı, sınıf seviyelerine göre tutumlarında ise anlamlı bir farklılık görülmektedir. Okul türlerine göre anlamlı bir farklılığın olması Peyami Safa Anadolu Lisesi öğrencilerinin ölçeğe verdiği yanıtlardan kaynaklanmaktadır.

Baysal ve Tekarsalan (1996), tutumların bireylerin çevreleriyle uyumlarını kolaylaştıran bir sistem olduğunu ve tutumların bireylerin davranışlarına etki eden onları yönlendiren gizli bir güce sahip olduğunu belirtmişlerdir. Tutum davranışı oluşturan önemli etkenlerden biridir. Ortaöğretim müzik eğitimi programında 4 öğrenme alanından biri olan “Dinleme-Söyleme”, müzik öğretim programının büyük bir bölümünü kapsadığı görülmektedir. Öğrencilerin şarkı söylemeye yönelik tutumlarını belirleyecek ölçeğin olması, ders öğretmeni tarafından ölçek sonuçlarının değerlendirilmesine, öğrencinin şarkı söylemeye yönelik müzik eğitime karşı tutumunun iyileştirilmesine, öğretmenin elde edilen sonuçlara göre dersi daha iyi yapmasına olanak sağlayacaktır.

6.2. Öneriler

1. Ortaöğretim müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik tutum ölçeği 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencileri için geliştirilmiştir. Farklı yaş ve sınıf seviyelerinde öğrenciler için benzer ölçek geliştirme çalışmalarının yapılması faydalı olacaktır.
2. Geliştirilen ölçeğin analizlerinde “Duygusal Tepkiler” ve “Gelişimsel Etkiler” iki alt boyutu olduğu görülmektedir. Duygusal tepkiler alt boyutunun müzik dersinde şarkı söylemeye yönelik stres, kaygı, korku gibi duygusal tepkileri içerdiği, gelişimsel etkiler alt boyutunda da öğrencilerin müzik dersinde şarkı söylemelerinin gelişimsel süreçlerine etkisi olduğu görülmüştür. Sevmek, korkmak, eğlenmek, mutlu olmak, kaygılanmak gibi çeşitli değişkenlerin birbirleriyle ilişkisinde ölçek çalışmasıyla birlikte incelenebilir.
3. Geliştirilen şarkı söylemeye yönelik tutum ölçeği ortaöğretim müzik dersi öğretmeni tarafından sınıfa uygulanabilir. Uygulamada elde edilen sonuçlara göre şarkı söylemeye yönelik tutumlarının iyileştirilmesine yönelik ders planlaması yapılabilir.
4. Geliştirilen şarkı söylemeye yönelik tutum ölçeğinin Milli Eğitim Bakanlığı
.....

KAYNAKLAR

- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., ve Tatham, R. L. (2013). *Multivariate data analysis*. New York: Pearson Education.
- Tabachnick ve Fidell, (2013). *Fidell using multivariate statistics* (sixth ed.) Boston: Pearson.
- Akyüz, M. (2021). *Öğrencilerin müzik dersine yönelik tutumları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Anderson, L. M. (1988). “*Likert Scales*” *Educational research methodology and measurement. An international handbook*. New York: Pergoman.
- Atabek, O., ve Burak, S. (2020). Pre-school and primary school pre-service teachers’ attitudes towards using technology in music education. *Eurasian Journal of Educational Research*, 20(87), 47-68.
- Babacan, E., Küçükosmanoğlu, H. O., Babacan, M. D., ve Yüksel, G. (2016). Müzik eğitiminde çalgı çalışma yöntemleri ölçeği geliştirme çalışması. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6(13).
- Baysal, A. C. Ve Tekarslan, E. (1996). *Davranış bilimleri*. 21 Baskı. İstanbul: Avcıol.
- Büyüköztürk, S. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (10.Basım). Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (30. Baskı). Ankara: Pegem.
- Çarkçı, J. (2020). *Sosyal bilimlerde ölçek geliştirme kılavuzu*. İstanbul: Çizgi.

- Çelik, D. (2020). *Müzik eğitimi kapsamında yapılan ölçek geliştirme çalışmalarının çok yönlü incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çıngı, H. (1994). Örneklem kuramı. *Hacettepe Üniversitesi fen fakültesi yayınları ders kitapları dizisi* 20., Ankara: H.Ü. Fen Fakültesi.
- Davran, Y. (1997). *Şarkı söyleme sanatının öyküsü*. Ankara: Önder.
- Demirhan, G. ve Altay, F. (2001). Lise birinci sınıf öğrencilerinin beden eğitim ve spora ilişkin tutum ölçeği II. *Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 9-20.
- Demirtaş, E., ve Özçelik, S. (2020). Müzik yazılımlarına yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Turkish Studies*, 15(3).
- DeVellis, R.F. (2017). *Ölçek geliştirme kuram ve uygulamaları* (Çev. T. Totan). Ankara: Nobel.
- Doğan, N., Soysal, S., ve Karaman, H. (2017). Aynı örneklem açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanabilir mi?. *Pegem Atıf İndeksi*, 373-400.
- Ekici, T. (2012). Bireysel ses eğitimi dersine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(3), 557-569.
- Engin, D. T. (2019). Çalgı tutum ölçeği'nin (ÇT Ö) geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (48), 30-42.
- Erkorkmaz, Ü., Etikan, İ., Demir, O., Özdamar, K., ve Sanisoğlu, S. Y. (2013). Doğrulayıcı faktör analizi ve uyum indeksleri. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 33(1), 210-223.
- Erkuş, A., Sünbül, Ö., Sünbül-Ömür, S., Yormaz, S. ve Aşiret, S. (2017). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-II* (1.Baskı). Ankara: Pegem.
- Fraenkel, R. M., ve Devers, K. J. (2006). *How to desing and evaluate research in education*, (6 th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Gökdemir, F., ve Yılmaz, T. (2023). Likert tipi ölçekleri kullanma, modifiye etme, uyarlama ve geliştirme süreçleri. *Journal of Nursology*, 26(2), 148-160.
- Güllü, M., Güçlü, M. ve Arslan, C. (2009). Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Sport Sciences*, 4(4), 273-288.

- Gürkan Öztürk, F., ve Akgün, G. (2007). Ses eğitimi 3 r kuralı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 423-426.
- Henson, R. K., ve Roberts, J. K. (2006). Use of exploratory factor analysis in published research: Common errors and some comment on improved practice. *Educational and Psychological Measurement*, 66(3), 393-416.
- Karagöz, Y., ve Bardakçı, S. (2020). *Bilimsel araştırmalarda kullanılan ölçme araçları ve ölçek geliştirme*. Ankara: Nobel.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kartal, M. ve Bardakçı, S. (2019). *Tutum ölçekleri*. 1. Baskı. Ankara: Akademisyen.
- Koca, Y. Ş. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(2), 209-222.
- Kolçak, O. (1998). *Ses eğitimi ve şarkı sanatı*. İstanbul: Esin.
- Küçükosmanoğlu, H. O. (2015). Müzik biçimleri dersine yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 272-282.
- Kula Kartal, S. ve Mor Dirlik, E. (2016). Geçerlik kavramının tarihsel gelişimi ve güvenirlikte en çok tercih edilen yöntem: Cronbach Alfa Katsayısı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1865-1879.
- Kütahyalı, Ö. (1994). Müziğin toplumsal becerileri. *Orkestra Aylık Müzik Dergisi*, (246).
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *2018 ortaöğretim müzik dersi öğretim programı 9-12. Sınıflar*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Nacakcı, Z., ve Dalkıran, E. (2011). Müzik eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin bireysel çalgı sınavına yönelik kaygıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 46-56.
- Okay, H. H., Gençel, Ö., ve Kardeş, B. (2021). 10-13 yaş grubu çocukların müzik yaşantısına yönelik tutum ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(34), 920-939.
- Otacıoğlu, S. G. (2007). İlköğretim 5.6.7. sınıf öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (21), 45-52.

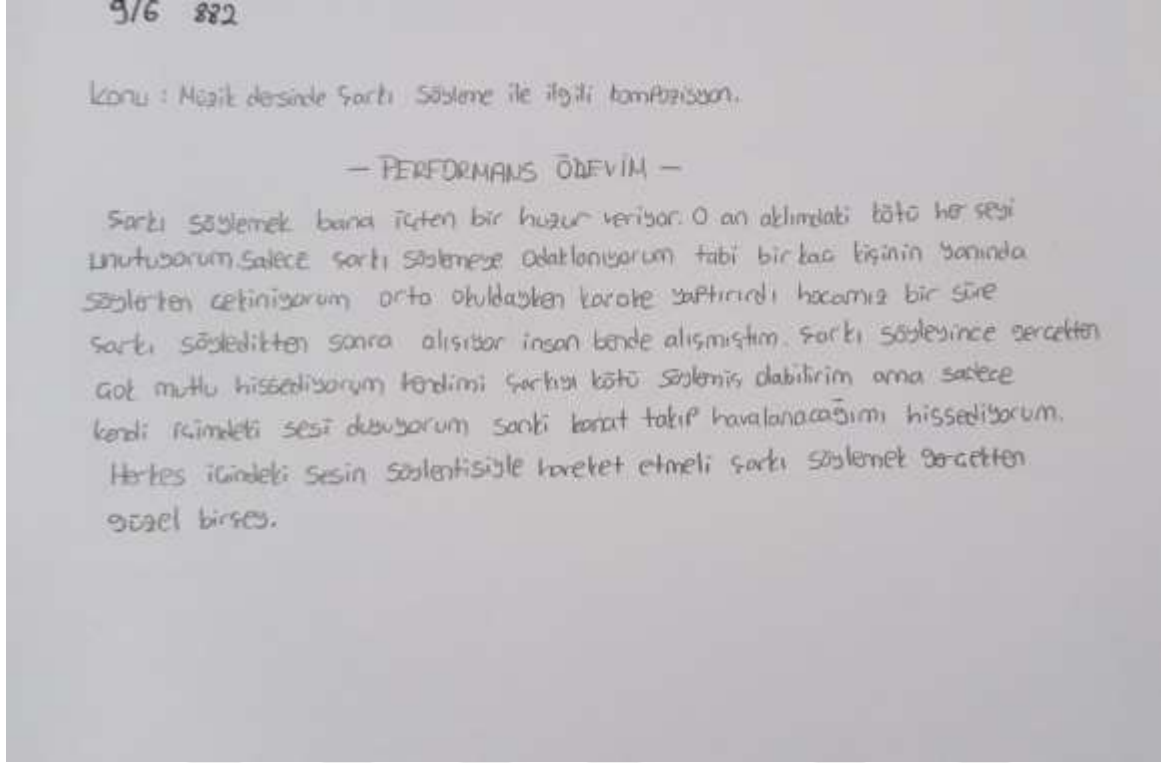
- Özdamar, K. (2010). *Paket programları ile istatistiksel veri analizi 2*. Ankara: Kaan
- Özmenteş, S. (2012). İlköğretim öğrencilerinin evdeki müziksel ortamları, müzik dersine yönelik tutumları ve kişisel değişkenleri arasındaki ilişkiler. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 53- 66.
- Öztürk, Ö., ve Kalyoncu, N. (2019). İlköğretim altıncı sınıf müzik dersi için bir tutum ölçeği geliştirme denemesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 8(25-I), 235-248.
- Öztürk, S. (2021). *Müzikte insan sesi*, Ankara: Akademisyen.
- Palancı, M., ve Doğan, U. (2015). Music Performance Anxiety Scale for High School Students: Validity and reliability study. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 2(1), 9-17.
- Pallant, J. (2016). *A step by step guide to data analysis using IBM SPSS*. New York: McGraw Hill.
- Pituch, K. A. ve Stevens, J. P. (2016). *Applied multivariate statistics for the social sciences*. (6. Baskı). New York: Routledge.
- Şahinel, M. (2003). *Etkin öğrenme*. Ankara: Pegem.
- San, İ. (1979). *Sanatsal yaratma çocukta yaratıcılık*, 2. Baskı. Ankara: Türkiye İş Bankası.
- Şendurur, Y., ve Barış, D. A. (2002). Müzik eğitimi ve çocuklarda bilişsel başarı. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 78-92.
- Sözer, D. (1996). Türk eğitim sisteminde ortaöğretim programları ve uygulamalar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 5(5), 116-128.
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. (2001). *Using multivariate statistics*. 4thEdition. NewYork: Allyn ve Bacon, Inc,
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. (2013) *Using multivariate statistics* (sixth ed.) Boston: Pearson.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel.
- Tekin, H. (2023). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. 28. Baskı, Ankara: Yargı.
- Tekindal, S. (2015). *Duyuşsal özelliklerin ölçülmesi için araç oluşturma* (Baskı 2). Ankara: Pegem.

- Turgut, M. F. ve Baykul, Y. (2015). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem.
- Uçan, A. (1997). *Müzik eğitimi temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi.
- Uçan, A. (2018). *Müzik eğitimi temel kavramlar – ilkeler – yaklaşımlar ve Türkiye’deki durum* (4.Baskı). Ankara: Arkadaş.
- Uluocak, S., ve Tufan, E. (2011). İlköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 991-1002.
- Umuzdaş, S., ve Kızıklı, H. O. (2018). Attitudes of elementary school students towards music lessons ve lt;p ve gt;İlköğretim öğrencilerinin müzik dersine ilişkin tutumları. *Journal of Human Sciences*, 15(3), 1561–1567
- Uysal, İ., ve Kılıç, A. F. (2022). Normal distribution dilemma. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 12(1), 220-248.
- Uzunsakal, E., ve Yıldız, D. (2018). Alan araştırmalarında güvenilirlik testlerinin karşılaştırılması ve tarımsal veriler üzerine bir uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 14-28.
- Varış, F. (1986)., *Eğitimde program geliştirme teori ve teknikler*, Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi.
- Varış, Y. A., ve Cesur, D. (2012). Ortaöğretim müzik dersine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Fine Arts*, 7(4), 361-374.
- Yang, Y. ve Green, S.B. (2011). Coefficient alpha: a reliability coefficient for the 21st century?. *Journal of Psychoeducational Assessment*. 29(4), 377-39
- Yıldız, İ. (2021). *Ortaokul öğrencilerinin müzik dersine yönelik tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yurdugül, H. (2005). *Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması*. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi’nde sunulmuş bildiri, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

EKLER

EK 1. Ölçek Maddelerinin Oluşum Sürecinde Yazılan Örnek Kompozisyon

EK 2. Ortaöğretim Müzik Öğretmenlerinin Şarkı Söylemeye Yönelik Tutum Ölçeği

Taslak Formu- Uzman Görüşü Tutum Ölçeği Değerlendirme Formu

GÖRÜŞLER	Gerekli	Yararlı/ Yetersiz	Gereksiz
37. Müzik dersinde şarkı söylemek ifade yeteneğimi güçlendirir.			
38. Müzik dersinde şarkı söylemek özgüvenimi artırır.			
39. Müzik dersinde toplu şekilde şarkı söylemeyi tercih ederim.			
40. Müzik dersinde şarkı söylemek eğlencelidir			
41. Müzik dersinde şarkı söylemek insana estetik bir bakış açısı kazandırır.			
42. Müzik dersinde şarkı söylemeyi severim.			
43. Müzik dersinde şarkı söylerken hata yapma korkusundan rahat söyleyemem.			
44. Müzik dersinde şarkı söylemek arkadaş ilişkilerimi olumlu etkiler			
45. Müzik dersinde şarkı söyleyeceğimiz anı sabırsızlıkla beklerim.			
46. Müzik dersinde şarkı söylerken kaygılanırım.			
47. Müzik dersinde şarkı söylemek beni mutlu eder.			
48. Müzik dersinde şarkı söylemek beni dersten uzaklaştırır.			
49. Müzik dersinde şarkı söylemek korkutucudur.			
50. Müzik dersinde şarkı söylemek güzel bir sosyal etkinliktir.			
51. Müzik dersinde öğretmenin performans beklentisi stres olmamı sağlar.			
52. Müzik dersinde şarkı söylemek gereksizdir.			
53. Müzik dersinde şarkı söylemek duyguların dışavurumunda yardımcıdır.			
54. Müzik dersinde şarkı söylemeyi sevmem.			
55. Müzik dersinde şarkı söylerken utanırım.			
56. Müzik dersinde şarkı söylerken arkadaşlarımdan bana güleceğini düşünürüm.			
57. Müzik dersinde şarkı söylemek iyi hissettirir.			
58. Müzik dersinde şarkı söylemek farklı kültürleri tanımamı sağlar.			
59. Müzik dersinde şarkı söylemek yerine enstrüman çalınmalıdır			
60. Müzik dersinde tek başıma şarkı söylemek istemem			
61. Müzik dersinde şarkı söylemeyi öğrenerek kariyer sahibi olabiliriz			
62. Müzik dersinde şarkı söylemek ilgimi çekmez.			
63. Müzik dersinde şarkı söyledikten sonra kendimi yorgun hissederim.			
64. Müzik dersinde şarkı söylerken yeteneklerimin geliştiğini hissederim.			
65. Müzik dersinde şarkı söyleme etkinliklerine sevekle katılırım.			
66. Müzik dersinde şarkı söylemek endişeli hissettirir.			
67. Müzik dersinde şarkı söylemek sahne korkumu yenmeme yardımcı olur.			
68. Müzik dersinde şarkı söylemekten nefret ederim.			
69. Müzik dersinde sadece marşları seslendirmeyi severim.			
70. Müzik dersinde şarkı söylersem arkadaşlarımdan benimle alay ederler.			
71. Müzik dersinde şarkı söylemek nefesimi kullanmamı öğrenmeme yardımcı olur.			
72. Müzik dersinde şarkı söylemek beni bunaltır.			

EK 3. Ortaöğretim Müzik Dersinde Şarkı Söylemeye Yönelik Geliştirilen Tutum Ölçeği

Adı Soyadı:	Cinsiyet:	Sınıf:	Okul:
MADDELER			KESİNLİKLE KATILMIYORUM KATILMIYORUM KARARSIZIM KATILIYORUM KESİNLİKLE KATILIYORUM
1.	Müzik dersinde şarkı söylemek özgüvenimi artırır.		
2.	Müzik dersinde şarkı söylemek eğlencelidir		
3.	Müzik dersinde şarkı söylemeyi severim.		
4.	Müzik dersinde şarkı söylerken hata yapma korkusundan rahat söyleyemem.		
5.	Müzik dersinde şarkı söyleyeceğimiz anı sabırsızlıkla beklerim.		
6.	Müzik dersinde şarkı söylerken kaygılanırım.		
7.	Müzik dersinde şarkı söylemek beni mutlu eder.		
8.	Müzik dersinde şarkı söylemek beni dersten uzaklaştırır.		
9.	Müzik dersinde şarkı söylemek korkutucudur.		
10.	Müzik dersinde şarkı söylemek güzel bir sosyal etkinliktir.		
11.	Müzik dersinde öğretmenin performans beklentisi stres olmamı sağlar.		
12.	Müzik dersinde şarkı söylemek gereksizdir.		
13.	Müzik dersinde şarkı söylemek duyguların dışavurumunda yardımcıdır.		
14.	Müzik dersinde şarkı söylemeyi sevmem.		
15.	Müzik dersinde şarkı söylerken utanırım.		
16.	Müzik dersinde şarkı söylerken arkadaşlarımdan bana güleceğini düşünürüm.		

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-332755
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

08.04.2022

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Merve DOĞAN'ın, Prof. Ferda GÜRGAN ÖZTÜRK'ün**, danışmanlığında yürüttüğü **“Ortaöğretim Müzik Dersinde Şarkı Söylemeye Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması”** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **22.03.2022** tarih ve **06** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2022 - 432

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste

DAĞITIM

Gereği:

Sayın Prof. Ferda GÜRGAN ÖZTÜRK

Bilgi:

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Belge Doğrulama Kodu : BSC057HY3Z

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/gazi-universitesi-ebys>

Emniyet Mahallesi Bandırma Caddesi No : 6/1 06560 Yenimahalle/ANKARA
Tel:0 (312) 202 20 57 - 0 (312) 2... Faks: 0 (312) 202 38 76
İnternet Adresi : <http://etikkomisyon.gazi.edu.tr/>
Kep Adresi: gaziuniv-erutasi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ayfer Çekmez
Genel Evrak Sorumlusu
Telefon No: 202 38 81

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ETİK KOMİSYONU KATILIM LİSTESİ**

TOPLANTI TARİHİ : 22.03.2022		TOPLANTI SAYISI : 06	
ADI – SOYADI		İMZA	
Prof. Dr. İsmail KARAKAYA BAŞKAN			
Prof.Dr.Kemal ÖZTEMEL BAŞKAN YRD.			
Prof.Dr.C.Haluk BODUR			
Prof.Dr.Seçil ÖZKAN			
Prof.Dr.Cevriye TEMEL GENCER			
Prof.Dr.İsmet YÜKSEL			
Prof.Dr.Aymelek GÖNENÇ			
Prof.Dr.Gülay BAYRAMOĞLU			
Prof.Dr.Makbule GEZMEN KARADAĞ			
Prof.Dr.Zehra GÖÇMEN BAYKARA			
Prof.Dr.İlyas OKUR			
Doç.Dr.Nihan KAFA			
Doç.Dr.Melek Gülşah ŞAHİN			

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 20.05.2022-E.365566

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-49903022
Konu : Araştırma İzni

18.05.2022

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 06.05.2022 tarihli ve 354321 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Merve DOĞAN, Prof. Dr. Ferda Gürkan ÖZTÜRK danışmanlığında yürüttüğü **"Ortaöğretim Müzik Dersinde Şarkı Söylemeye Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması"** konulu çalışması kapsamında İlimiz Polatlı İlçesine bağlı okullarda kompozisyon yazım uygulaması yapma talebi ilgi (a) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda, gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Harun FATSA
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Dağıtım:
Gereği:
Gazi Üniversitesi

Bilgi:
Polatlı İlçe MEM

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A Yenimahalle/ANKARA

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (312) 306 89 07

Bilgi için: D. KARAGÜZEL

E-Posta : istatistik06@meb.gov.tr

Unvan : Memur

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : www.meb.gov.tr

Faks : _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorgu.meb.gov.tr> adresinden 0789-cf3b-3e29-85fb-bfc8 kodu ile teyit edilebilir.

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-751392
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

20.09.2023

Dağıtım Yerlerine

Daha önce 08.04.2022 tarihli ve E.332755 sayılı yazımız ile onay alan 2022-432 kod numaralı, Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Merve DOĞAN'ın, Prof. Ferda GÜRGAN ÖZTÜRK'ün,** danışmanlığında yürüttüğü **“Ortaöğretim Müzik Dersinde Şarkı Söylemeye Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması”** başlıklı tez çalışması hakkında ilgililerden alınan 15.09.2023 tarihli dilekçe Komisyonumuzun **19.09.2023** tarih ve **16** sayılı toplantısında görüşülmüştür.

Dilekçede; çalışmanın ikinci aşaması olarak geliştirilen ölçeğin uygulanması ile ilgili talebin uygun olduğuna oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:
Sayın Prof. Ferda GÜRGAN ÖZTÜRK

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Belge Doğrulama Kodu :BSCFU1HDH2

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/gazi-universitesi-ebys>

Emniyet Mahallesi Bandırma Caddesi No: 6/1 06560 Yenimahalle/ANKARA
Tel: 0 (312) 202 20 57 - 0 (312) 2... Faks: 0 (312) 202 38 76
İnternet Adresi : <http://etikkomisyon.gazi.edu.tr/>
Kep Adresi : gazimuiversitesi@tn01.kep.tr

Bilgi için : Narsel Güner
Genel Evrak Sorumlusu
Telefon No: 202 20 37

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

ETİK KOMİSYONU KATILIM LİSTESİ

TOPLANTI TARİHİ : 19.09.2023		TOPLANTI SAYISI : 16	
ADI – SOYADI		İMZA	
Prof. Dr. İsmail KARAKAYA BAŞKAN			
Prof. Dr. Zehra GÖÇMEN BAYKARA BAŞKAN YRD.			
Prof. Dr. C. Haluk BODUR			
Prof. Dr. Seçil ÖZKAN			
Prof. Dr. Cevriye TEMEL GENCER			
Prof. Dr. İlkay ULUTAŞ			
Prof. Dr. Kemalettin DENİZ			
Prof. Dr. Makbule GEZMEN KARADAĞ			
Prof. Dr. İlyas OKUR			
Prof. Dr. Nihan KAFA			
Doç. Dr. Melek Gülşah ŞAHİN			
Doç. Dr. Gökhan DELİCEOĞLU			
Doç. Dr. Elvan İNCE AKA			

Evrak Tarih ve Sayısı: 13.10.2023-E.774345

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-86968548
Konu : Araştırma İzni

12.10.2023

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 02.10.2023 tarihli ve 761131 sayılı yazımız.

Enstitümüz Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Müzik Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Merve DOĞAN'ın, "**Ortaöğretim Müzik Dersinde Şarkı Söylemeye Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması**" konulu çalışması kapsamında ilimiz Polatlı İlçesine bağlı liselerde uygulama talebi ilgi (a) Genelge çerçevesinde komisyonumuzca incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Milli Eğitim Temel Kanunu ile Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda, gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüş olup çalışma tamamlandıktan sonra çalışmanın bir nüshasının **30 iş günü içerisinde arge06_arastirma@meb.gov.tr adresine PDF olarak gönderilmesi** gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Yaşar KOÇAK
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Ek:
Uygulama Araçları

Dağıtım:
Gereği:
Gazi Üniversitesi

Bilgi:
Polatlı İlçe MEM

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A Yenimahalle/ANKARA

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-elys>

Bilgi için: D. KARAGÜZEL BİLGİN

Telefon No : 0 (312) 306 89 07

E-Posta: istanbul06@meh.gov.tr

Uygun : Memur

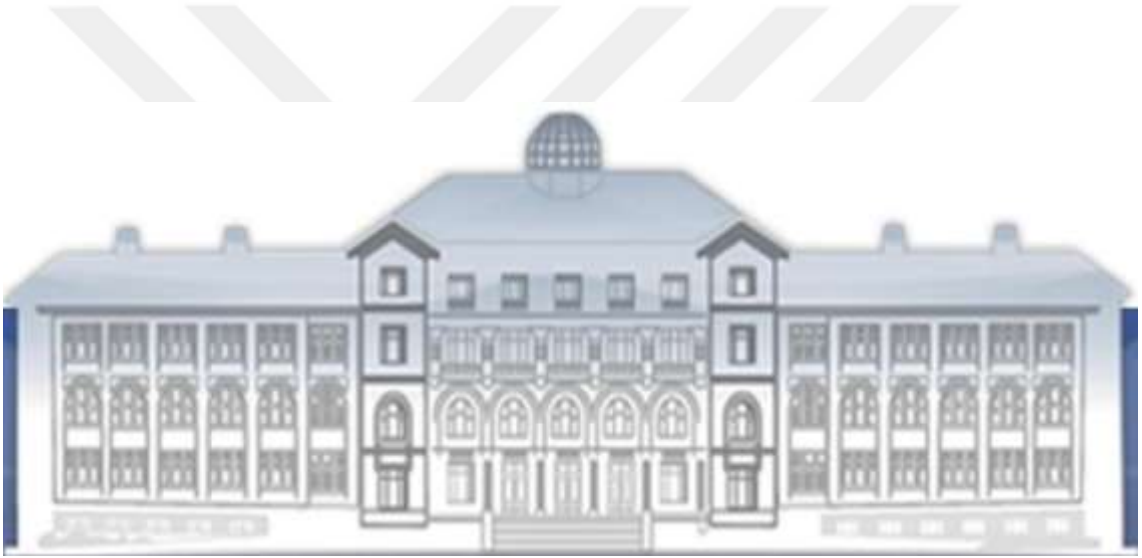
Keş Adresi : meb@hs01.kep.tr

İnternet Adresi: www.meb.gov.tr

Faks:

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorgu.meb.gov.tr> adresinden 2dd7-708b-3fa9-8757-9ff1 koda ile teyit edilebilir.

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..